

अभ्यासमा सामुदायिक अंक पत्र
परिक्षणको एक सफल अध्याय

कार्तिक, २०७०

जानकी महिला जागरण समाज

यो सामाग्री विश्व बैंकको नेपालमा जवाफदेहिता कार्यक्रम (PRAN) अन्तर्गत अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग तथा अध्ययन केन्द्र (CECI) द्वारा संचालित कार्य सिकाईको लागि अनुदान सुविधाबाट प्राप्त सहयोगमा कार्यान्वयन भएको आयोजनाको उपज हो । यस दस्तावेजमा प्रस्तुत सूचना तथा व्यक्त गरिएका नतिजा, व्याख्या र निष्कर्षहरूले विश्व बैंक, PRAN अथवा CECI का धारणाहरूलाई प्रतिविम्बित गर्दैनन् ।

– जानकी महिला जागरण समाज (JWAS), जनकपुर

मेन्टर:

प्रा. डा. भोगेन्द्र भ्वा

सल्लाहकार:

श्री राजन नेपाल, कार्यकारी निर्देशक (JWAS)

लेखन तथा संपादन:

श्री नुवराज भण्डारी, प्रमुख सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्ता

लेखन सहयोगीहरू:

श्री विष्णु भण्डारी

श्री नित्यानन्द मण्डल

श्री नवल किशोर मंडल

श्री किरण चौधरी

श्री संतोष कर्ण

श्री खगेन्द्र दाहाल

सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्ता

प्रकाशक: जानकी महिला जागरण समाज (JWAS)

प्रथम प्रकाशन वर्ष: २०७०,

प्रकाशन प्रति: ५०० । ५०० (नेपाली । मैथिली)

सर्वाधिकार: प्रकाशकमा

सहयोगी निकाय:

अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग तथा अध्ययन केन्द्र र नेपालमा जवाफदेहिता कार्यक्रम

प्रिन्टिङ्ग:

अभ्यासमा सामुदायिक अंक पत्र, परिक्षणको एक सफल अध्याय
विषय सूची

आभारोक्ति	६
भाग १: परिचय	९
१.१ सामुदायिक अंक पत्र	९
१.२ नेपालका संदर्भमा सामुदायिक अंक पत्र	९
१.३ परियोजना पृष्ठभूमी तथा उद्देश्य	१०
१.३.१ परियोजना पृष्ठभूमी	१०
१.३.२ परियोजना अन्तर्गत गरिएका प्रमुख क्रियाकलापहरु	११
१.३.३. सेवा प्रदायकहरुको विवरण	१२
भाग २: औजार अभ्यासको विधि	१३
२.१. सेवा प्रदायक हरुको छनौट: अपनाईएका तरिकाहरु	१३
२.२ सेवा प्रदायकहरूसँगको छलफल	१३
२.३ सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासकर्ताहरु	१४
२.४. सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासका चरणहरु	१४
२.४.१ सेवा प्रदायक स्तरमा सुचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठक	१४
२.४.२ स्रोत आंकलन	१६
२.४.३ समुदायद्वारा तयार पारिएको अंक पत्र	१७
२.४.४. सेवा प्रदायकद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन अंक पत्र वा स्वमुल्यांकन	१९
२.४.५. आमने सामने बैठक: प्रक्रिया, संयुक्त कार्य योजना निर्माण र संयुक्त अनुगमन समिती गठन	२०
२.५. पुनः सामुदायिक अंक पत्रको अभ्यास	२३
भाग ३: सामुदायिक अंक पत्रका नतिजाहरुको तुलनात्मक अध्ययन	२४
३.१. समुदाय तथा सेवा प्रदायकहरुबाट दिएका अंकहरु	२४
३.२ गा.वि.स. का कार्यालयहरु	२५
३.२.१ गोदार	२५
३.२.२ बटेश्वर	२६
३.२.३ बगचौडा	२७
३.२.४ दुहवी	२८
३.२.५ लोहाना	२९
३.२.६ फुलगामा	३०
३.३ सामुदायिक उच्च मा. वि.	३१
३.३.१. जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय, गोदार	३१
३.३.२ शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय, बटेश्वर	३३
३.३.३. श्री उच्च माध्यामिक विद्यालय, बगचौडा	३४

३.३.४. शंकर जनता उच्च माध्यामिक विद्यालय दुहवी	३५
३.३.५ कान्तिर भ्ना नमुना उच्च माध्यामिक विद्यालय लोहनाका	३६
३.३.६. गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय, बहिरी फुलगामा	३७
भाग ४: सेवा प्रवाहमा आएका उपलब्धिहरु	३९
४.१. जवाफदेहीता	३९
४.२. उत्तरदायित्व	४५
४.३. पारदर्शिता	४५
४.४. सहभागिता	४६
४.५. कर्तव्य पालनाप्रति ईमान्दारिता	४७
भाग ५: सुभावहरु	४९

अभ्यासमा सामुदायिक अंक पत्र, परिक्षणको एक सफल अध्याय
आभारोक्ति

यो पुस्तक अभ्यासमा सामुदायिक अंक पत्र, परिक्षणको एक सफल अध्याय विश्व बैंकको सहयोगमा संचालित नेपालमा जवाफदेहिता कार्यक्रम (PRAN) र अन्तराष्ट्रिय सहयोग तथा अध्ययन केन्द्र (सेसी) को सहयोगमा (तेस्रो ब्याच, ठुला अनुदान, समुह - १) अन्तर्गत जानकी महिला जागरण समाजले धनुषा जिल्लामा संचालन गरेको *विद्यालयबाट प्रदान गरिने शैक्षिक तथा गाविसबाट प्रवाह गरिने सेवाहरुको गुणस्तर प्रवर्द्धन कार्यक्रम (Promoting the Delivery of Quality Educational and other Public Services delivered respectively by the selected community schools and VDCs)* अन्तर्गत धनुषा जिल्लाका छ वटा गा.वि.स. र छ वटा सामुदायिक उच्च मा.वि. हरुमा नमुना परिक्षण गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासको उपज हो । सामाजिक जवाफदेहिताको नयाँ औजारको धनुषा जिल्लामा नमुना परिक्षणको लागि यो अवसर प्रदान गरेवापत JWAS विश्व बैंक, नेपालमा जवाफदेहितामुलक कार्यक्रम र सेसी नेपाललाई हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछ ।

CECI/PRAN का तर्फबाट औजारको अभ्यासका लागि अनुशिक्षकको जिम्मेवारी निर्वाह गर्दै औजार अभ्यासलाई सफल रूप दिनका लागि प्रा.डा. भोगेन्द्र भाले पुरयाउनुभएको अमूल्य योगदान, सहयोग, समन्वय र सल्लाहका लागि बाँहालाई धन्यवाद दिन चाहन्छौ । धनुषा जिल्लाका स्थानिय विकास अधिकारी श्री गुरु प्रसाद सुवेदी लगायत जि.वि.स. का पदाधिकारीहरु तथा जिल्ला शिक्षा अधिकारी श्री उपेन्द्र मण्डल लगायत जिल्ला शिक्षा कार्यालयका पदाधिकारीहरुप्रति बाहाँहरुले परियोजना कार्यान्वयनका क्रममा पुरयाउनु भएको समन्वय र सल्लाहका लागि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छौ । साथै परियोजना अन्तर्गत गठन भएको परियोजना सल्लाहाकार समितीका सदस्यहरुप्रति बाहाँहरुले पुरयाउनुभएको सल्लाह, सहयोग र पृष्ठपोषणका लागी हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौ ।

सामुदायिक अंक पत्रको नमुना परिक्षण तथा परियोजना कार्यान्वयन तर्फ रातदिन निरन्तर सक्रिय रहि परियोजना तथा औजारको अभ्यासमाफत अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त तर्फ क्रियाशिल भै सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासलाई एउटा सफल गन्तव्यमा पुरयाउनु भएकोमा यस परियोजनाका प्रमुख सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्ता तथा यस

पुस्तकका लेखक तथा संपादक श्री नुवराज भण्डारी ज्यु प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छौं । साथै परियोजना तथा औजार अभ्यासकालागि निरन्तर रूपमा सक्रिय योगदान पुरयाउनुभएका परियोजना अन्तर्गतका सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्ता र सहजकर्ता हरु श्री विष्णु भण्डारी, श्री नित्यानन्द मण्डल, श्री नवल किशोर मंडल, श्री किरण चौधरी, श्री संतोष कर्ण र श्री खगेन्द्र दाहाल लाई धेरै धेरै धन्यवाद दिन चाहन्छौं । बाह्रहंरुको सहयोग र अथक परिश्रम विना औजार अभ्यासको सफलता संभव थिएन ।

सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासमा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिको समान सहभागिता अपरिहार्य हुन आउँछ । कुनै एक पक्षको मात्र सहभागिता विना यो संभव छैन । त्यसैले सेवा प्रदायकका तर्फबाट औजार अभ्यासका लागि सक्रिय सहभागिताका साथै स्थानिय स्तरमा पुरयाउनु भएको सहयोगका लागी नमुना परिक्षण गरिएका जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय गोदार, शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय बटेश्वर, श्री उच्च माध्यामिक विद्यालय बगचौडा, शंकर जनता उच्च माध्यामिक विद्यालय दुहवी, कान्तिर भा नमुना उच्च माध्यामिक विद्यालय लोहना, र गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय बहिरी फुलगामाका प्रधानाध्यापक क्रमशः श्री विन्देश्वर महासेठ, श्री उमेशचन्द्र भा, श्री विनोद मिश्रा, श्री धनिकलाल ठाकुर, श्री चन्द्र साह र श्री शितल यादव ज्यु लाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौं । यसैगरि गोदार, बटेश्वर, बगचौडा, दुहवी, लोहाना र फुलगामा गा.वि.स.का सचिव ज्यु हरु क्रमशः श्री सत्य नारायण प्रतिहस्थ, श्री श्याम धर महतो, श्री राम टहल यादव, श्री राम परिक्षण यादव, श्री इन्द्रकान्त मिश्र र श्री गणपती भा प्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छौं ।

यसैगरि परियोजना तथा औजारको अभ्यासका लागि सक्रिय सहभागिता जनाउनु भएका (विद्यालय तर्फका) शिक्षकहरु, विद्यालय संस्थापन पक्षका प्रतिनिधिहरु, नि. वर्तमान व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरु, विद्यालय संचालन समितीका पदाधिकारीहरु, विद्यालय प्रशासनसंग सरोकार राख्ने कर्मचारीहरु, अविभावकहरु, विद्यार्थिहरु तथा गा.वि.स. तर्फका प्राविधिक सहायकहरु, नि. वर्तमान गा.वि.स. का पदाधिकारीहरु, बुद्धिजिवि वर्गहरु, विभिन्न संघ संस्था संग संबन्ध राख्नुहुने व्यक्तिहरु, अधिकारका लागी प्रयत्नशिल रहनुहुने व्यक्तिहरु, गा.वि.स का सरोकारवाला र सेवा ग्राहिहरु सबै प्रति यहाँहरुको सक्रिय सहभागिता, सहयोग र समन्वयका लागि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

परियोजनाका उपलब्धिलाई संचारका माध्यमबाट सँधै प्रसारण गरी जनताको ठुलो समुह विच औजारलाई परिचित गराउनु भएको र विद्यालय र गा.वि.स. बाट प्रवाह हुने सेवाका विषयमा भएका कानुनी प्रावधानबारे जनतालाई रेडियो मार्फतबाट सु सुचित बनाउन महत्वपूर्ण भुमिका निर्वाह गर्नु भएका परियोजनाका संचार साथी जनकपुर एफ. एम. तथा यसका समाचार संयोजक श्री संतोष कर्ण ज्यु प्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छौ ।

यसका साथै अन्तमा परियोजनामा सहयोग पुरयाउनुहुने परियोजनाका सहजकर्ता साथिहरु, जानकी महिला जागरण समाजका कर्मचारी साथिहरु लगायत सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

राजन नेपाल

कार्यकारी निर्देशक

जानकी महिला जागरण समाज (JWAS)

भाग १: परिचय

१.१ सामुदायिक अंक पत्र

सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायक बिचको समन्वय वृद्धि गर्दै सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता अभिवृद्धि गर्नका लागि सामुदायिक अंक पत्र सामाजिक जवाफदेहिताको एक सफल औजार हो । यसमा सेवा प्रदायकलाई तत्कालै पृष्ठपोषण प्राप्त हुनुका साथै सो लागु गर्नका लागि दबाव सहितको उत्प्रेरणा समेत प्रदान गर्दछ । सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि दुवै तर्फबाट समान सहभागिता हुने भएकाले यो औजार सहभागितात्मक, स्रोत साधनको उपलब्धताको आधारमा सेवाको मुल्यांकन गरिने र सो को आधारमा कार्ययोजना तयार गरिने भएकोले या यथार्तमुलक, सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायक आमने सामनेमा बसेर सेवाको गुणस्तर प्रबर्धनका लागि कार्ययोजना तयार गरिने र स्वयं पनि संयुक्त अनुगमन समितीमा वसेर अनुगमन गर्ने भएकाले यो उत्तरदायि, स्रोत साधनको विस्तृत विवरण तयार गरिने हुनाले यो पारदर्शी, सेवा प्रवाहको प्रक्रिया र यस सँग संबन्धित कानुनी प्राबधानका विषयमा सेवा ग्राही र सेवा प्रदायक बिच विस्तृत छलफलका लागि सहजिकरण गरिने भएकाले यो नागरिक शिक्षा मुलक र सेवा सुचक छनौट गरि उक्त छनौट गरिएका सुचकमा नै सेवाको मुल्यांकन (सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायक दुवै तर्फबाट) हुने भएकोले यो औजार सेवा प्रवाह प्रबर्धनात्मक छ ।

१.२ नेपालका संदर्भमा सामुदायिक अंक पत्र

नेपालको संदर्भमा २०६८ । २०६९ मा डोटी, दाङ, मोरङ र रसुवा गरी चार जिल्लाका १६ स्वास्थ्य चौकीमा यो अभ्यास गरिएको थियो । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र नेपालमा जवाफदेहितासम्बन्धी कार्यक्रम (पान) को संयुक्त पहलमा सामुदायिक अङ्क पत्रलाई सहभागितामूलक कार्य संपादन अनुगमन विधिका रूपमा परिक्षण गरिएको थियो । यो नमुना परिक्षण राष्ट्रिय क्षमता विकास संस्था (एन.सी.डी.आई.), जनहित संरक्षण मञ्च (प्रो पब्लिक) ले गरेको थियो ।

नेपाल सरकारले सेवा ग्राहिको संतुष्टि प्रबर्धन तथा मापन गर्न यस्ता विधिको व्यवस्था सेवा अभियान संचालन निर्देशिका २०६५ मा जारी गरेको थियो । जसमा सामुदायिक अंक पत्र संबन्धि अवधारणको बारेमा उल्लेख गरिए पनि प्रभावकारी अभ्यास भने

राष्ट्रिय क्षमता विकास संस्था (एन.सी.डी.आई.) ले गरेको नमुना परिक्षण नै थियो । सो प्रयोगको साथ साथै विश्व बैंकको नेपालमा जवाफदेहिता संबन्धि कार्यक्रम अन्तर्गत कार्य सिकाई अनुदान मार्फत विभिन्न जिल्लाका स्वास्थ्य संस्था, शिक्षण संस्थाहरु, गा.वि.स. का कार्यालयहरु लगायतका सार्वजनिक सेवा प्रदायकहरुमा यो औजारको नमुना परिक्षण गरिएको छ । सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिले पुनरावृत्तिमा गरेको मुल्यांकनलाई पहिलो मुल्यांकन सँग दाँजेर हेर्दा औजार प्रयोगबाट सेवा प्रवाहमा सकारात्मक सुधार भएको छ वा छैन ? सो सेवा प्रदायकमा सेवा प्रवाह प्रति जवाफदेहिता वृद्धि भएको छ वा छैन ? सेवा ग्राहिको सेवा प्रदायक प्रतिको धारणमा के कति परिवर्तन आएको छ ? जस्ता विषयहरु नेपालका संदर्भमा सामुदायिक अंक पत्र अभ्यास पश्चात छलफलका विषयवस्तु वन्ने देखिन्छ ।

१.३ परियोजना पृष्ठभूमी तथा उद्देश्य

जानकी महिला जागरण समाजले परिक्षण गरेको सामुदायिक अंक पत्रको अभ्यास कुनै एक परियोजनाको उद्देश्य प्राप्तिका निम्ति गरिएको थियो । सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकहरुलाई आ आफ्ना जिम्मेवारी र अधिकार प्रति जवाफदेही हुँदै सहभागितात्मक अभ्यास टूल (औजार) को रूपमा सामुदायिक अङ्क पत्र को फाईदाका बारेमा जानकार गराउने, सेवा ग्राहीहरुको सेवा प्रदायकहरुप्रति सकारात्मक भावनाको विकास गराउने र गाविस तथा विद्यालयहरुमा गुणस्तरीय सेवा प्रवाह प्रणाली अभ्यासमा ल्याउने उद्देश्यले धनुषा जिल्लाका छ गा.वि.स. कार्यालय र छ उच्च माध्यामिक विद्यालयमा संचालन गरिएको विद्यालयबाट प्रदान गरिने शैक्षिक तथा गाविसबाट प्रवाह गरिने सेवाहरुको गुणस्तर प्रवर्द्धन कार्यक्रम (*Promoting the Delivery of Quality Educational and other Public Services delivered respectively by the selected community schools and VDCs*) २०१३ को मे महिनादेखी शुरु भई डिसेम्बर सम्म संपन्न भएको थियो । विश्व बैंकको नेपालमा जवाफदेहिता संबन्धि कार्यक्रम (*Program For Accountability in Nepal*) अन्तर्गत सेसी नेपालको कार्य सिकाई अनुदान सहयोगमा यो परियोजना संचालन गरिएको थियो ।

१.३.१ परियोजना पृष्ठभूमी

नेपाल सरकारले सेवा प्रवाहका लागि लागु गरेका ऐन, नियम, निर्देशिका र कार्यविधिहरु कार्यान्वयनमा समस्या आईरहेको र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारसँग

प्रभावकारी संयन्त्रको अभाव रहेकोले नागरिकहरू गुणस्तर सेवा प्रवाहबाट वञ्चन हुनुपरेको तथ्य सर्व विदितै छ । नागरिकहरू पनि आफ्ना अधिकार र कर्तव्य प्रति जानकार नहुनु, नेपाल सरकारले प्रदान गरेको सेवा प्रवाहसँग संबन्धित कानुनहरूको बारेमा अनभिज्ञ रहनु अर्को विडम्बना हो । स्थानिय सरकार नहुनु, सेवा प्रवाहमा राजनीति हावि हुनु, गुनासो गर्ने संरचनाहरू पनी सक्रीय नहुनु सेवा प्रवाहमा असर गर्ने अन्य महत्वपूर्ण बाधक तत्वहरू हुन । धनुषा जिल्लाका गा.वि.स. र विद्यालयहरू पनी यी र यस्ता समस्याबाट टाढा छैनन जसले गर्दा सेवा ग्राही हरु गुणस्तरिय सेवा प्रवाहबाट वञ्चित रहेको अवस्था छ । यसै सन्दर्भमा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राही स्वयंलाई सहभागितात्मक विधिबाट सेवा प्रवाहको गुणस्तर वृद्धि गर्न अत्यावश्यक ठानीएकाले यो परियोजनामार्फत सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासमा ल्याउने अवधारणा तयार गरिएको थियो ।

१.३.२ परियोजना अन्तर्गत गरिएका प्रमुख क्रियाकलापहरू

परियोजना अन्तर्गत गरिएका प्रमुख क्रियाकलापहरू बुँदागत रुपमा तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

- परियोजना सँग संबन्धित सरोकारवालाहरूसँग *जिल्ला स्तरिय शुरुवाति कार्यशाला*
- परियोजनाका उपलब्धिलाई संचारका माध्यमबाट सिधै प्रसारण गरी जनताको ठुलो समुह विच औजारलाई परिचित गराउन, विद्यालय र गा.वि.स. बाट प्रवाह हुने सेवाका विषयमा भएका कानुनी प्रावधानबारे जनतालाई सु सुचित गराउन *मैथिली भाषामा पाक्षिक रेडियो कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारण*
- सेवा ग्राहिहरूमा औजार प्रति जागरुकता ल्याउन, सामुदायिक अंक पत्रमा भाग लिने सहभागीहरूको छनौट गर्न, र नागरिकलाई सेवा प्रवाहको प्रक्रिया र यस सँग संबन्धित कानुनी प्रावधानहरूका विषयमा जानकार बनाउन *सेवा प्रदायकहरूको तहमा सूचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठक*
- *सामुदायिक अङ्क पत्र (Community Score Card)* र यसका चरणहरू
- संयुक्त कार्ययोजना अनुगमन र अनुगमनका क्रममा देखिएका प्रगति, समस्या र चुनौतिका विषयमा छलफलका गर्नका लागि *संयुक्त अनुगमन भ्रमण तथा संयुक्त अनुगमन बैठक*
- *सामुदायिक अंक पत्र (Community Score Card) को पुनरावृत्ति*
- *परियोजना अनुगमन तथा निरिक्षण*
- *सामुदायिक अङ्क पत्र (Community Score Card) पुस्तक प्रकाशन तथा वितरण*
- परियोजना सँग संबन्धित सरोकारवालाहरूसँग *जिल्ला स्तरीय सिकाई तथा उपलब्धि*

आदान प्रदान बैठक

१.३.३. सेवा प्रदायकहरुको विवरण

परियोजना कार्यान्वयन गरिएका सेवा प्रदायकहरु निम्न अनुसार थिए :

टेबल नं १: छनौट गरिएका सेवा प्रदायकहरु

गा.वि.स.	उच्च माध्यामिक
गोदार	जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय तल्लो गोदार, गोदार
बटेश्वर	शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय, बटेश्वर
बगचौडा	श्री उच्च माध्यामिक विद्यालय, बगचौडा
दुहबी	शंकर जनता उच्च माध्यामिक विद्यालय दुहबी, गोबराही
लोहना	कान्तिर भा नमुना उच्च माध्यामिक विद्यालय लोहना, बबनगामा
फुलगामा	गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय, बहिरी फुलगामा

नोट: सेवा प्रदायकहरुको विस्तृत जानकारी अनुसुची मा उल्लेख गरीएको छ ।

भाग २: औजार अभ्यासको विधि

२.१. सेवा प्रदायक हरुको छनौट: अपनाईएका तरिकाहरु

सामुदायिक अंक पत्र परिक्षण गर्नका लागि धनुषा जिल्लाका १०१ गा.वि.स. मध्ये ६ गा.वि.स. र सोहि गा.वि.स.मा अवस्थित उच्च माध्यामिक विद्यालयहरुलाई छनौट गरिएको थियो । नमुना परिक्षण भएकाले परिक्षण गरेका गा.वि.स. हरुले सम्पूर्ण धनुषा जिल्लालाई प्रतिनिधित्व गर्न सकेस भन्नाका लागि धेरै नै सतर्कता अपनाईएको थियो । नेपालको जनसंख्याको विवरण अनुसार जातिय आधारमा भएको बाहुल्यता तर बहु पहिचान भएका गा.वि.स.हरु छनौट गरिएको अवस्थामा बढि प्रतिनिधीमुलक हुन्छ भन्ने विश्वासका साथ जनसंख्याको विवरण अध्ययन गरिएको थियो । त्यसैगरी भौगोलिक रूपमा प्रतिनिधित्व गराउनका लागि उत्तर, दक्षिण, पुर्व, पश्चिम, जनकपुर नगरपालिकाको नजिक, नगरपालिकाबाट टाढा, भारतसँग सिमाना जोडिएको, नजोडिएको जस्ता तथ्यहरुलाई विशेष ध्यान दिईएको थियो । त्यस्ता गा.वि.स. हरु छनौट गर्दा उच्च माध्यामिक विद्यालय भएका गा.वि.स. हरु छनौट गरिएको थियो ।

टेबल नं २: छनौटमा परेका गा.वि.स. हरुका जातिगत विवरण

गा.वि.स.	प्रथम जातिगत बाहुल्यता	दोस्रो जातिगत बाहुल्यता	तेस्रो जातिगत बाहुल्यता
गोदार	क्षेत्री	दलित	यादव
बटेश्वर	कोइरी	दलित	तेली
बगचौडा	दलित	केवट	यादव
दुहवी	ब्राम्हण	नेवार	दलित
लोहना	मुश्लिम	दलित	सुढी
फुलगामा	यादव	दलित	तेली

स्रोत: गा.वि.स. प्रोफाईल, धनुषा

२.२ सेवा प्रदायकहरूसँगको छलफल

परियोजना शुरु गर्नु पुर्व सबै सेवा प्रदायकहरूसँग परियोजनाको विषयमा छलफल गरिएको थियो । परियोजनाको उद्देश्य, परियोजना मार्फत नमुना परिक्षण अभ्यास गर्न लागिएको सामाजिक जवाफदेहिताको औजार सामुदायिक अंक पत्र, यसको फाईदा र

औजार अभ्यासका क्रममा सेवा प्रदायकले निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिकाका विषयमा सेवा प्रदायकहरूसँग व्यापक रूपमा छलफल गरिएको थियो । घट्टो शैक्षिक गुणस्तरले चिन्तित बनेको शिक्षकहरु र कार्य बोझका कारणले चाहे अनुरूपका सेवा दिन नसकिरहेका गा.वि.स. कार्यालयका कर्मचारीहरु परियोजना र औजार अभ्यासबाट निकै आशावादि भएका देखिन्थे भने शिक्षकको पेशा लाई बोझ ठान्ने शिक्षकहरु र कामलाई पर राख्न खोज्ने गा.वि.स. का कर्मचारीहरु उत्साहित थिएनन् ।

२.३. सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासकर्ताहरु

सामुदायिक अंक पत्र औजारलाई अभ्यासका क्रममा प्रमुख सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्तालाई सहयोग गर्नका लागि हरेक सेवा प्रदायकका लागि अभ्यासकर्ताहरु नियुक्त गरिएको थियो । अभ्यासकर्ताहरु नियुक्ति गर्दा समावेशिताको सिद्धान्तलाई पूर्ण रूपमा ध्यान पुर्याईएको थियो । अभ्यासकर्ताहरुलाई अंक पत्र का प्राविधिक विषय र उनिहरुको भूमिकालाई समेटेर २ दिनको तालिम प्रदान गरिएको थियो । साथै गा.वि.स. र विद्यालय बाट प्रदान गरिने सेवाको सेवा प्रवाहको संबन्धमा कानुनले निर्दिष्ट गरेका विषयवस्तुहरुका बारेमा समेत तालिम दिई संदर्भ सामाग्रीहरु प्रदान गरिएका थिए । यसैगरि जिल्ला स्तरको समन्वयमा सहजिकरण ल्याउनको लागी जिल्ला स्तरमा समेत अभ्यासकर्ताहरु नियुक्त गरिएका थिए ।

२.४. सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासका चरणहरु

२.४.१ सेवा प्रदायक स्तरमा सुचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठक

विद्यालयबाट प्रदान गरिने शैक्षिक तथा गा.वि.स. बाट प्रवाह गरिने सेवाहरुको गुणस्तर प्रबर्धन गर्न धनुषा जिल्लामा पहिलो पटक परिक्षण गर्न लागिएको सामाजिक जवाफदेहिताको औजार सामुदायिक अंक पत्र सबैका लागि नयाँ भएकाले यस औजारप्रति सेवा ग्राहि, सेवा प्रदायक र सरोकारवालाहरुलाई जागरुक बनाउनु महत्वपूर्ण थियो । सामाजिक जवाफदेहिता अभिवृद्धिका लागि सुचना अपरिहार्य हुने भएकाले संबन्धित सबैलाई परियोजनाका बारेमा, अभ्यास गर्न लागिएको औजार, विद्यालय र गा.वि.स. बाट प्रदान गरिने सेवाहरुका विषयमा नेपाल सरकारले जारी गरेका कानुनहरुका बारेमा र गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिले निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिकाका बारेमा सु सुचित गर्नका लागि सेवा प्रदायक स्तरमा सुचना

प्रवाह तथा जागरुकता बैठक गरिएको थियो । बैठकमा सहभागी सहभागीहरूको छनौट गर्दा समावेशी तवरले गरिएको थियो । सम्पूर्ण वर्ग, जाति, लिंग सरोकारवालाहरू र संपुर्ण वार्डबाट प्रतिनिधित्व हुने प्रकारले सहभागीहरूको सहभागिता गराईएको थियो । सहभागिताको लागि निर्धारण गरिएको विवरण निम्न अनुसारको थियो

टेबल नं ३: सहभागिताको लागि निर्धारण गरिएको विवरण, सेवा प्रदायक अनुसार

गा.वि.स. तर्फका सहभागीहरूको विवरण	विद्यालय तर्फका सहभागीहरूको विवरण
शिक्षकहरू : १० - १५	सचिव र प्राविधिक सहायक र पियन : ३
विद्यालय संस्थापन पक्षका प्रतिनिधिहरू : १ - २	गा.वि.स. का नि. वर्तमान पदाधिकारीहरू : २ - ३
नि. वर्तमान व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरू : ३ - ४	बुद्धिजिवि तथा समाजका प्रतिष्ठित व्यक्तिहरू : ४ - ५
विद्यालय संचालन समितिका पदाधिकारीहरू : ३ - ४	सामुदायिक संघ संस्थाका प्रतिनिधीहरू : ४ - ५
विद्यालय प्रशासनसँग सरोकार राख्ने कर्मचारीहरू : २ - ३	महिला अधिकार कर्मिहरू : २ - ३
विद्यार्थिहरू (कक्षागत प्रतिनिधीमुलक तवरले) : ८ - १० (कक्षा ९, १०, ११ र १२ बाट)	दलित अधिकार कर्मिहरू : २ - ३
अविभावकहरू (कक्षागत प्रतिनिधीमुलक तवरले) : २०	सबै वार्डबाट प्रतिनिधित्व हुने गरि सेवा ग्राहिहरू (नागरिक वडा मञ्चका प्रतिनिधि सहित) : २७
भुत पुर्व शिक्षक, विद्यार्थिहरू तथा शिक्षा समितिका प्रतिनिधिहरू : १० - १५	गा.वि.स. मा अवस्थित अन्य सार्वजनिक सेवा प्रदायकको प्रतिनिधी : २ - ३
	महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका तथा LGCDP अन्तर्गतका सामाजिक परिचालिक : २

उक्त बैठकबाटै सामुदायिक अंक पत्रमा भाग लिई सेवाको मुल्यांकन गर्ने सहभागीहरूको छनौट गरिएको थियो । जसको लागि माथि टेबल नं ३ मा उल्लेखित सम्पूर्ण वर्गका सहभागीहरू समावेश हुने गरि निश्चित मापदण्ड तयार पारिएको थियो भने सेवा ग्राहि

र सेवा प्रदायकलाई उक्त मापदण्डका आधारमा तोकिएको संख्यामा सहभागिहरूको छनौट गर्न सहजिकरण गरिएको थियो । सामुदायिक अंक पत्रका विभिन्न चरणमा भिन्न भिन्न संख्यामा सहभागिहरूको छनौट गरिएको थियो ।

२.४.२ स्रोत आंकलन

स्रोत आंकलन सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासको पहिलो चरण हो । विद्यालय र गा.वि.स ले वा अन्य कुनै पनि सेवा प्रदायकले उपलब्ध गराउने सेवाको गुणस्तर र मात्रा सो सेवा प्रदायक सँग उपलब्ध भएका मानविय, भौतिक र वित्तीय स्रोतमा भर पर्छ । सोहि अनुसार १२ वटै सेवा प्रदायकमा यो स्रोत आंकलन गरिएको थियो सेवा प्रदायक स्तरमा सुचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठकमा छनौट गरिएका सहभागिहरू मध्येबाट सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकहरूको एक समुह छनौट गरिएको थियो र १५ देखि २५ जना सम्म सहभागिहरूलाई आमन्त्रण गरिएको थियो । जसमा सेवा प्रदायकले उपलब्ध भएका स्रोत साधनहरूको विवरण प्रस्तुत गर्नका लागि सहजिकरण गरिएको थियो भने सेवा ग्राहिका तर्फबाट त्यसका प्रमाणहरु, अभिलेख वा अवलोकनका माध्यमबाट पुष्टि गर्नका लागी सहजिकरण गरिएको थियो ।

स्रोत साधन आंकलनलाई एक प्रकारका प्रमाणीकरणका रूपमा पनि हेरिएको थियो, जसले सेवा प्रदायकबाट प्रवाह गरिने सेवाका दायरा र सिमाको मापन गर्दै रिक्तता र त्यसका कारणहरूको पहिचान गर्न सकोस । कतिपय सेवा प्रदायकमा लुकेर रहेको स्रोतहरूको पहिचान भएको थियो भने कतिपय सेवा प्रदायकमा उपयोगमा आउन नसकेको स्रोतहरु पनि कसरी उपयोगमा ल्याई सेवा प्रवाह प्रवर्धनमा वृद्धि गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा पनि छलफल गर्नका लागि स्रोत साधन आंकलन बैठक उपयोगी सिद्ध भएको थियो । सेवा ग्राही पनि स्रोत साधनका अभावले सेवा प्रवाहमा देखिएका समस्याका बारेमा सचेत भएका थिए र यसको समाधानतर्फ समेत छलफलमा व्यस्त भएका थिए ।

२.४.३. समुदायद्वारा तयार पारिएको अंक पत्र

समुदायद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र सामुदायिक अंक पत्रको स्रोत साधन आंकलन गरिसकेपछी गरिने चरण हो । सेवा प्रदायक स्तरमा सुचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठकबाट छनौट गरिएका २५ देखी ३० जनाको संख्यामा सहभागिहरुलाई आमन्त्रण गरिएको थियो । सहभागिता समावेशी बनाउनको लागि निकै प्रयास गरिएको थियो ।

सेवा सुचक छनौट गर्ने र जानकारी, उपलब्धता, पहुँच, गुणस्तर, पर्याप्तता, सेवा प्राप्तिको प्रकृया, अवस्था, प्रभावकारिता जस्ता विषयहरुको आधार निर्माण गर्दै सेवा सुचकमा उपयुक्त कारण सहित मुल्यांकन गर्नका लागि सहजिकरण गर्नु निकै नै चुनौतिको विषय थियो । सेवा ग्राहिहरुलाई मुल्यांकनका क्रममा पुर्वाग्राही नहुन र ईमान्दारपूर्वक यथार्थ मुल्यांकन गर्नका लागि प्रेरित गरिएको थियो ।

अंकको दायरा

सेवा सुचकमा ० देखी १० सम्मका अंक दिन पाउने व्यवस्था गरिएको थियो । संभव भए सम्म ० र १० मुल्यांकन नगर्न र गरिएको अवस्थामा सो को स्पष्ट कारण र प्रमाण पेश गर्नुपर्ने कुरा भनिएको थियो । अंक प्रदान गर्न सजिलोहोस भन्नाको लागि निम्न प्रक्रियामा सहजिकरण गरिएको थियो भने छलफलमा भएका महत्वपुर्ण हरेक विषयहरुलाई टिपोट गरिएको थियो ।

सेवा ग्राहिको सेवाको बुझाईको बारेमा छलफल

सबै भन्दा पहिले सेवा ग्राहिको गा.वि.स. र विद्यालयबाट (गा.वि.स. को कार्य संपादन मुल्यांकन को लागि छनौट गरिएका सेवा ग्राहिलाई गा.वि.स.बाट प्रदान गरिने सेवाको बुझाईको बारेमा र विद्यालयको कार्य संपादन मुल्यांकनका लागि छनौट गरिएका सेवा ग्राहिलाई विद्यालयबाट प्रदान गरिने शैक्षिक सेवाको बुझाईको) प्रदान गरिने सेवाको सेवा प्रतिको बुझाई माथि छलफल गरिएको थियो । सेवा भन्नाले समुदायले के बुझ्दछ र यसका सुचक के हुन सक्छन भन्ने बारेमा विस्तृत छलफल गरिएको थियो ।

सेवा सुचकको छनौट र सुचकको प्राथमिकीकरण

समुदायको सेवा प्रतिको बुझाईका छलफलका क्रममा सेवा प्रवाहका विषयवस्तु नछुट्टुन भन्नका लागि विभिन्न प्रश्नहरूमाफतबाट समुदायलाई मार्ग प्रदान गरिएको थियो । छलफलमा आएका सेवा प्रवाहका विषयवस्तुलाई सेवा सुचकमा राखिएको थियो । सेवाको बुझाई माथि छलफल र सुचकहरूको छनौट गरिसकेपछी यस्ता सुचकलाई प्राथमिकीकरणमा राख्नका लागि सेवा ग्राहिलाई सहजिकरण गरिएको थियो । समुदायले सबभन्दा बढि महत्व कुन सेवा सुचकलाई प्रदान गर्दछ, सो को बारेमा छलफल गराई सेवा सुचकहरूलाई प्राथमिकताक्रममा राख्नका लागि सहजिकरण गराईएको थियो । अपुग भएका विचार र सुचकमा भएका सेवा संबन्धि प्रावधानहरूलाई प्रष्ट पादै लगिएको थियो । यसरी ५ देखी १० वटा सम्म सेवाका सुचकलाई प्राथमिकताक्रममा राखिएको थियो ।

सेवाको जानकारीको पर्याप्तता, पहुँच, अपनाईएका प्रक्या र शर्त

सेवा संबन्धि मुल्यांकन गर्नका लागि सेवा ग्राहि सँग भएको जानकारी कतिको पुर्ण छ ? यो सुनिश्चित गर्नका लागि प्राथमिकतामा राखिएका सेवाका सुचक हरेकमा सुचक भित्र के के पर्दछन ? छलफल गराईएको थियो र अपुर्ण भएका जानकारीहरूलाई पुर्ण गर्नका लागी सेवा सुचकअनुसारका प्रावधानहरूका विषयमा सहजिकरण गरिएको थियो ।

सेवा प्रवाहमा सेवा ग्राहिको कतिको पहुँच रहेछ ? यो सुनिश्चित गर्नका लागी प्राथमिकतामा राखिएका सेवाका प्रत्येक सुचकमा सेवा प्राप्तिका लागि के प्रक्रिया र शर्तहरू अपनाउनु पर्ने हुन्छ ? अर्थात समुदायले सेवा प्राप्तिका लागि अपनाईएका प्रक्रिया र शर्तहरू के के छन भन्ने विषयमा छलफल गराईएको थियो । यसका साथसाथै सेवा प्राप्तिका लागि अपनाईएका प्रक्रिया र शर्तहरूको सरलता र जटिलताका विषयमा समेत प्रत्येक सुचकमा छलफल गराईएको थियो । र यि प्रक्रिया र शर्तका बारेमा जानकारीको माध्यमका बारेमा पनी चर्चा गरिएको थियो ।

सुचकमा अंक प्रदान

यसपछी समुदायलाई सुचकमा अंक प्रदान गर्नका लागी सहजिकरण गर्नु अघि तलका विषयहरूमा विषेश ध्यान दिनका लागी छलफललाई केन्द्रित गरिएको थियो:

- सेवा प्रवाहको अवस्था कस्तो छ ?

- सुचक अनुसारको सेवा लक्षित समुहमा पुगेको छ वा छैन ?
- सेवा प्रवाह निरन्तर छ वा छैन ?
- जुन उद्देश्य प्राप्तिका लागि वा जे प्राप्तिका लागि सेवा प्रवाह गरिएको हो, सो प्राप्त भएको छ वा छैन ?

यसपछि सेवा सुचकमा अंक प्रदान गर्नका लागि सहजिकरण गरिएको थियो । अंक प्रदान गर्ने स्पष्ट कारणहरु माथिका प्रश्नहरुका आधारमा र सेवा सुचकको गुणस्तर प्रबर्धन माफत सेवा प्रवाहको गुणस्तर प्रबर्धन गर्नका लागि उपयुक्त सुभावहरु संकलन गरि टिपोट गरिएको थियो । कतिपय अवस्थामा सेवाको सुचकलाई अझ सानो ईकाईमा विश्लेषण गरी अंक प्रदान गरिएको थियो ।

अंक पत्र तालिका, दिएको अंक र कारण सहित आमने सामने बैठकमा प्रस्तुत गर्नका लागि सेवा ग्राहिका तर्फबाटै एकजनालाई सहजकर्ताको रूपमा छनौट गरिएको थियो ।

२.४.४. सेवा प्रदायकद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन अंक पत्र वा स्वमुल्यांकन

सेवा प्रदायक द्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र अर्थात स्वमुल्यांकन सामुदायिक अंक पत्रको अर्को चरण हो । सेवा प्रदायक स्तरमा सुचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठकबाट छनौट गरिएका गा.वि.स. को हकमा २ जना र विद्यालयको हकमा १० देखी १५ जनाको संख्यामा सेवा प्रदायकलाई आमन्त्रण गरिएको थियो । विद्यालयको हकमा संपुर्ण तह, विषय र क्षेत्रका शिक्षकहरुको सहभागिता गराईएको थियो भने गा.वि.स. को हकमा गा.वि.स. सचिव र प्राविधिक सहायकलाई समावेश गरिएको थियो ।

सामुदायिक अंक पत्रमा स्वमुल्यांकन गर्दा सेवा प्रदायकहरु प्रवाह गरिएको सेवाको मुल्यांकननप्रति अत्यन्तै ईमान्दार हुनु अत्यावश्यक हुन्छ । त्यसैले प्रक्रिया शुरु गर्नु पुर्व सेवा प्रदायकलाई पुर्वाग्राहि नभईकने मुल्यांकन गरिएको अवस्थामा व्यक्तिगत र संस्थागत सुधारको लागि मार्ग खुल्ला हुन सक्ने धारणा प्रस्तुत गरिएको थियो । सेवा प्रदायकहरुबाटै उनीहरुले प्रदान गरेको सेवालाई आफैले सेवा सुचक छनौट गरि आफ्नो मुल्यांकन आफैले गर्नका लागी सहजिकरण गर्नु निकै नै ठुलो चुनौतिको विषय थियो । समुदायद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र जस्तै मुल्यांकन गर्दा सेवा

सुचक छनौट गर्ने र जानकारी, उपलब्धता, पहुँच, गुणस्तर, पर्याप्तता, सेवा प्राप्तिको प्रकृया, अवस्था, प्रभावकारिता जस्ता विषयहरूको आधार निर्माण गर्दै सेवा सुचकमा उपयुक्त कारण सहित मुल्यांकन गर्नका लागि सहजिकरण गरिएको थियो ।

समुदायद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र जस्तै सेवा सुचकमा ० देखी १० सम्मका अंक दिन पाउने व्यवस्था गरिएको थियो । संभव भए सम्म ० र १० मुल्यांकन नगर्न र गरिएको अवस्थामा सो को स्पष्ट कारण र प्रमाण पेश गर्नुपर्ने कुरा भनिएको थियो । अंक प्रदान गर्नका लागि सहजिकरणका क्रममा समुदायद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्रमा उल्लेख गरिएका हरेक चरणहरूको पालना गरिएको थियो र समुदायद्वारा गरिएका मुल्यांकन र सेवा प्रदायकद्वारा गरिएको मुल्यांकनको फरक फरक अंक पत्र तालिका तयार तयार पारीएको थियो ।

अंकपत्र तालिका, दिएको अंक र कारण सहित आमने सामने बैठकमा प्रस्तुत गर्नका लागि सेवा प्रदायकका तर्फबाटै एकजनालाई सहजकर्ताको रूपमा छनौट गरिएको थियो ।

२.४.५. आमने सामने बैठक: प्रक्रिया, संयुक्त कार्य योजना निर्माण र संयुक्त अनुगमन समिती गठन

स्रोत आंकलन, समुदायद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र र सेवा प्रदायक द्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र (स्वमुल्यांकन) मा सहभागि भएका सहभागीहरू लाई आमने सामने पारी एकै स्थानमा भेला गराई बैठकको आयोजना गरिएको थियो । यस बैठकमा सेवा प्रदायक स्तरमा सुचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठकमा सहभागी भएका मध्ये ३ देखी ५ जनाको संख्यामा सरोकारवालाहरूलाई समेत आमन्त्रण गरि पर्यवेक्षकको रूपमा सहभागी गराईएको थियो । अंक पत्र प्रक्रियाबाट टाढा रहेका यस्ता आमन्त्रित पर्यवेक्षकहरूबाट दुवै तर्फबाट साभा सुचकमा दिएको फरक अंकमा विवाद भएको अवस्थामा सहजिकरण गरी सुधारका लागि गर्नुपर्ने प्रयासका बारेमा महत्वपूर्ण भुमिका निर्वाह गरेका थिए । आमने सामने बैठकमा स्रोत आंकलन, स्वमुल्यांकन र सामुदायिक मुल्यांकनका सहभागिहरू गरी जम्मा ४० देखी ४५ जनाको संख्यामा सहभागिहरूको उपस्थिति गराईएको थियो ।

अंकहरूको प्रस्तुती

आमने सामने बैठकमा एक अर्काबाट दिईएका अंकका विषयलाई लिएर सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायक विचको संबन्ध र समभकारीमा वैमनश्यता आउन नदिई दिईएका सुभावहरुलाई दुवै पक्षको साभा सहमतिबाट कार्ययोजना तर्फ उन्मुख गराउनु निकै नै ठुलो चुनौति थियो । कतिपय साभा सुचकमा सेवा ग्राहिले प्रदान गरेको अंक सेवा प्रदायकले प्रदान गरेको अंक भन्दा निकै नै फरक (कम) भएको अवस्थामा समेत बैठकको समग्र वातावरण खल्वलिन नदिई समग्र बैठकलाई साभा सहमतिको कार्ययोजना निर्माण तर्फ केन्द्रित गराईएको थियो । सामुदायिक अंक पत्र मा यस अघि गरिएका स्रोत आंकलन, समुदायद्वारा तयार गरिएको कार्य संपादन अंक पत्र, स्वमुल्यांकनद्वारा तयार पारिएको अंक पत्र तालिका लाई प्रस्तुत गरिएको थियो ।

स्रोत साधन आंकलन सेवा प्रदायकका तर्फबाट एक जना छनौट गरि प्रस्तुत गराईएको थियो । स्रोत साधन तालिका प्रस्तुत गरेपछी सेवा ग्राहिहरुका तर्फबाट छनौट गरीएका सहभागीले समुदायद्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र तालिका प्रस्तुत गर्नका लागि सहजिकरण गरिएको थियो । समुदायका तर्फबाट गरीएको सेवाको मुल्यांकन, प्रदान गरिएको अंक, सो को कारण र दिईएका सुभावहरुको प्रस्तुती र सो मा छलफल गराईएको थियो । दिईएका अंकमा सेवा प्रदायकका मनमा उत्पन्न भएका जिज्ञासाहरुलाई सेवा ग्राहिहरुले कारण सहित प्रष्ट पारेका थिए भने सेवा प्रदायकले त्यसको स्पष्टिकरण दिंदै कारण पेश गरेका थिए ।

त्यसैगरी सेवा प्रदायक द्वारा तयार पारिएको कार्य संपादन मुल्यांकन अंक पत्र तालिकाको प्रस्तुती छनौट गरिएका सेवा प्रदायकले गरेका थिए । सेवा प्रदायकको तर्फबाट गरीएको सेवाको स्वमुल्यांकन, प्रदान गरिएको अंक, सो को कारण र दिईएका सुभावहरुको प्रस्तुती र सो मा छलफल गराईएको थियो । दिईएका अंकमा सेवा ग्राहिको मनमा उत्पन्न भएका जिज्ञासाहरुलाई सेवा प्रदायकहरुले कारण सहित प्रष्ट पारेका थिए । कतिपय अवस्थामा स्रोत साधनको सिमीतताले गर्दा समेत सेवा प्रवाहमा अवरोध उत्पन्न कम मुल्यांकन भएको भन्ने पनी छलफल भएको थियो ।

संयुक्त कार्ययोजना निर्माण

दुवै तर्फबाट प्रस्तुतीको क्रम संपन्न भएपछि सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिका तर्फबाट छनौट भएका साभा सेवा सुचकलाई संयुक्त कार्ययोजना निर्माण तालिकाको साभा

सुचक शिर्षक अन्तर्गत राखि सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिका तर्फबाट उक्त सेवा सुचकमा सुधारका लागि दिईएका सुझावलाई आधार मानि सेवा प्रवाहमा भएका कमि कमजोरी हटाई गुणस्तर प्रवर्धन गर्नका लागि साभ्का उपायहरूका विषयमा छलफल गर्न बैठकमा सहजिकरण गरिएको थियो । तत्कालै, समुदाय स्तरमै साभ्का प्रयासबाट गर्न सकिने परिणाममुखी क्रियाकलापहरू निक्क्यौल गरी कार्ययोजनामा प्रस्ताव गरिएको थियो । यसरी प्रस्तावित क्रियाकलापको समय सिमा र प्रमुख जिम्मेवार को रहने भन्ने पनि तोकिएको थियो ।

साभ्का सुचकमा छलफल संपन्न गरिसकिएपछि समुदायद्वारा छनौट भएका तथा सेवा प्रदायकबाट छनौट गरिएका फरक सुचकमा समेत छलफल गरी समय सिमा र जिम्मेवारी सहितको कार्ययोजना तयार गरिएको थियो । कार्ययोजना तयार गरिएपछि अनुमोदनको लागि एक पटक पुन कार्ययोजनाको लागि प्रस्तुत गर्नका लागि सहजिकरण गरिएको थियो र कार्ययोजनालाई अन्तिम रूप प्रदान गरिएको थियो ।

संयुक्त अनुगमन समितिको गठन

कार्ययोजना तयार भएपछि स्थानिय स्तरमै त्यसको निरन्तर अनुगमन होस र प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलाप निर्धारित समयमै संपन्न गर्नका लागि उचित वातावरण सिर्जना होस भन्नाका लागि सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि सहितको एउटा संयुक्त अनुगमन समिती गठन गरिएको थियो । सेवा प्रदायकको प्रमुखको संयोजकत्वमा गठन गरिएको उक्त समितीमा आमने सामने बैठकले महिला सहित छनौट गरेका ४ देखी ५ जना सम्म सदस्यहरू थिए ।

अनुगमन समितीका सदस्यहरूलाई अभिमुखिकरण

आमने सामने बैठक संपन्न भए पछि छनौट गरिएका संयुक्त अनुगमन समितीका सदस्यहरूलाई अनुगमन गर्ने प्रक्रियाका विषयमा अभिमुखीकरण प्रदान गरिएको थियो । समितीका सदस्यहरूलाई अनुगमनका क्रममा देखीएका र पृष्ठपोषणलाई टिपोट गर्नका लागि संयुक्त कार्ययोजना अनुगमन फारम प्रदान गरिएको थियो ।

संयुक्त अनुगमन समितीले आ आफ्नै स्थानबाट र कहिलेकाहिँ संयुक्त रूपमा अनुगमन भ्रमण गर्न सक्ने गरि अभिमुखीकरण गरिएको थियो । अनुगमनका क्रममा समितीका

सदस्यले तत्कालै सुभावहरु दिई कार्ययोजनालाई लागु गर्नका लागि दवाव र उत्प्रेरणा दुवै दिने गर्दथे । साथै समयसिमा भित्र संपन्न गर्न नसकेको क्रियाकलापमाथि कारण र अब कहिले सम्म संपन्न गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा सेवा प्रदायकसँग विस्तृत छलफल गर्नका लागि हरेक महिनामा १ दिन प्रमुख सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्ता र सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्ताबाट समेत सहजिकरण गरिएको थियो । उक्त दिन संयुक्त अनुगमन गर्ने, बैठक बसि भएका उपलब्धिका विषयमा समिक्षा गर्ने र संपन्न हुन नसकेका कार्ययोजनाका क्रियाकलाप सुभाव सहित जिम्मेवार व्यक्ति सँग नयाँ समयसिमाका बारेमा छलफल गर्नका सहजिकरण गरिएको थियो ।

२.५. पुनः सामुदायिक अंक पत्रको अभ्यास

सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासको कम्तिमा ९० दिनको अन्तरालमा संपुर्ण सेवा प्रदायकमा (छ वटा गा.वि.स कार्यालय र छ वटा सामुदायिक उच्च मा.वि.) अंक पत्रको पुनरावृत्ति गरिएको थियो । पहिलो सामुदायिक अंक पत्रमा अवलम्बन गरिएका सम्पुर्ण प्रक्रियाहरुको पुर्ण पालना गरिएको थियो । स्रोत आंकलन, समुदायद्वारा गरिने कार्य संपादन मुल्यांकन र सेवा प्रदायक द्वारा गरिने कार्य संपादन मुल्यांकन (स्वमुल्यांकन) छनोट गरिएका सेवा सुचककै आधारमा उनै सहभागीहरुको उपस्थितीमा गरिएको थियो ।

यसैगरी आमने सामने बैठकमा समेत सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकका तर्फबाट प्रदान गरिएका अंक प्रस्तुत गरिसकिएपछी अंक पत्रको सफलतालाई संस्थागत गर्नको लागि एक वर्षको समयसिमालाई आधार बनाई संयुक्त कार्ययोजना तयार गरिएको थियो । उक्त कार्ययोजनालाई अनुगमन गर्नको लागि संयुक्त अनुगमन समिती गठन गरिएको थियो । अनुगमन समिती सेवा प्रदायकको प्रमुखको संयोजकत्वमा गठन गरिएको र कार्ययोजना अनुगमनका क्रममा आउन सक्ने संभावित चुनौतिलाई सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिको संयुक्त प्रयासले समाधान गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिंदै जानकी महिला जागरण समाज जनकपुरमै अवस्थित भएकाले भविष्यमा उक्त सेवा प्रदायक स्वयंले सामुदायिक अंक पत्रमार्फत सेवाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न चाहेको वखत अंक पत्र अभ्यासको लागि प्राविधिक सहयोग पुरयाउने वाचा गर्दै, र यसलाई सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिले आफ्नै प्रयासमा निरन्तरता दिनुपर्ने आवश्यकतातर्फ समुदायलाई उत्प्रेरित गर्दै सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासको नमुना परिक्षण संपन्न गरिएको थियो ।

भाग ३: सामुदायिक अंक पत्रका नतिजाहरुको तुलनात्मक अध्ययन

३.१. समुदाय तथा सेवा प्रदायकहरुबाट दिएका अंकहरु

सामुदायिक अंक पत्रको प्रमुख विशेषता भनेकै सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकले सेवा प्रवाहको मुल्यांकन गरी सेवा सुचकमा प्रदान गर्ने अंक हो । यो अंक कम वा बढि हुनुले सेवा प्रवाहको अवस्था मापन गर्दछ, र सेवा प्रदायकलाई सधैं बढि भन्दा बढि अंक प्राप्त गर्ने तर्फ तत्कालै क्रियाशिल राख्न मद्दत गर्दछ । मुल्यांकनका क्रममा सेवा प्रवाहमा आएको परिवर्तन पुनरावृत्तिबाट अंकमा आएको फरकबाट मापन गर्नुपर्ने हुन्छ । सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायक स्वयंले पहिलेको तुलनामा सेवा प्रवाहको गुणस्तरमा वृद्धि भएको महशुस गर्नु भनेको सेवा सुचकमा आउने अंकको फरकपना हो ।

सामुदायिक अंक पत्रका नतिजाहरुको तुलनात्मक अध्ययन गर्नु भनेको सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिले सेवा सुचकमा प्रदान गरिएका अंक (पुनरावृत्ति सहित) मा आएको अन्तरको अध्ययन गर्नु नै हो । यो नै जवाफदेहिता प्रबर्धनको मापन गर्ने तरिका हो ।

यस भागमा विद्यालयबाट प्रदान गरिने शैक्षिक तथा गा.वि.स. बाट प्रवाह गरिने सेवाहरुको गुणस्तर प्रबर्धन गर्न धनुषा जिल्लामा पहिलो पटक नमुना परिक्षण अभ्यास गरिएको परियोजनामा सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकले प्रदान गरेका अंकहरुको तुलनात्मक अध्ययन गरिएको त ।

अंक संकेतहरु (यस प्रकाशनका लागि प्रयोजनका लागि मात्र):

	सेवा प्रदायकद्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकन (स्वमुल्यांकन) र प्रदान गरिएको अंक
	पुनरावृत्ति, सेवा प्रदायकद्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकन (स्वमुल्यांकन) र प्रदान गरिएको अंक
	समुदायद्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकन र प्रदान गरिएको अंक
	□□□□□□□□□□समुदायद्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकन र प्रदान गरिएको अंक

३.२ गा.वि.स. का कार्यालयहरू

गा.वि.स. का कार्यालयहरूको सेवा सुचकमा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिले प्रदान गरेका अंकहरूको अध्ययन (पुनरावृत्ति सहित) तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

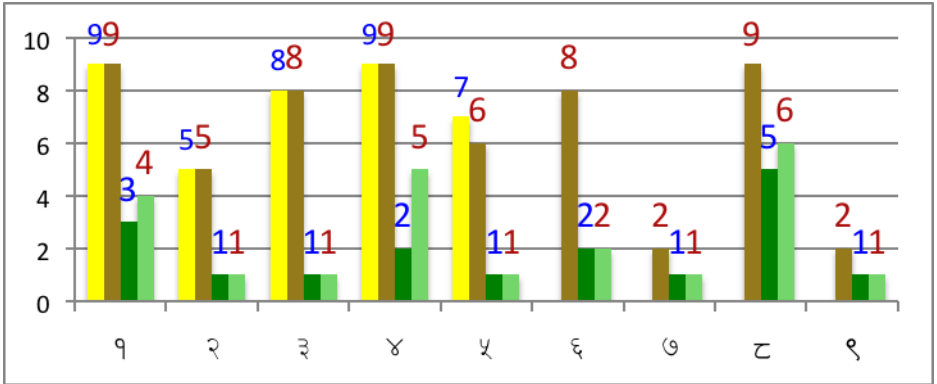
३.२.१ गोदार

गोदार गा.वि.स. को कार्यालयमा सामुदायिक अंक पत्रमा प्राप्त अंकहरूको अध्ययन गर्दा प्रष्ट के देखिन्छ भने सेवा ग्राहिले दिएका अंक सेवा प्रदायकको तुलनामा निकै नै कम छ । सेवा प्रदायकले निकै नै मेहनतले सेवा प्रदान गरिरहेको तवरले सेवाको मुल्यांकन गरे पनि सेवा ग्राहि प्रवाह भैरहेको सेवा प्रति संतुष्ट छैनन्, त्यसैले त, कम अंक प्रदान गरेका छन ।

टेबल नं ४: गोदार गा.वि.स. का सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरू

सि.न.	सेवा सुचकहरू	सि.न	सेवा सुचकहरू
१	कार्यालय संचालन	२	बिकास निर्माण कार्य
३	सुचना प्रवाह	४	कार्यालयबाट दिईने सेवाहरू
५	स्रोत साधन परिचालन	६	महिलाको बजेट कार्यान्वय
७	नागरिक बडापत्र	८	सामाजिक सुरक्षा भत्ता
९	सार्वजनिक लेखा परिक्षण		

तर ध्यानाकर्षण भने साझा सुचकमा परेको सुचक नं ५ मा छ । स्रोत साधनको परिचालनमा सेवा प्रदायकले पुनरावृत्तिमा स्वमुल्यांकन गर्दा अंक घटाएको छ । यसबाट के भन्न सकिन्छ भने सेवा प्रदायकले पनि अंक प्रदान गर्ने क्रममा ईमान्दारिता अपनाएको छ ।

चित्र नं १: गोदार गा.वि.स, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

समुदायद्वारा प्रदान गरिएको अंक कुनैमा बढेको छ भने कुनै स्थिर छ। सुचक नं १, ४ र ८ मा पुनरावृत्तिमा प्रदान गरिएको अंक पहिलेको भन्दा बढि छ भने अन्यमा समान छ।

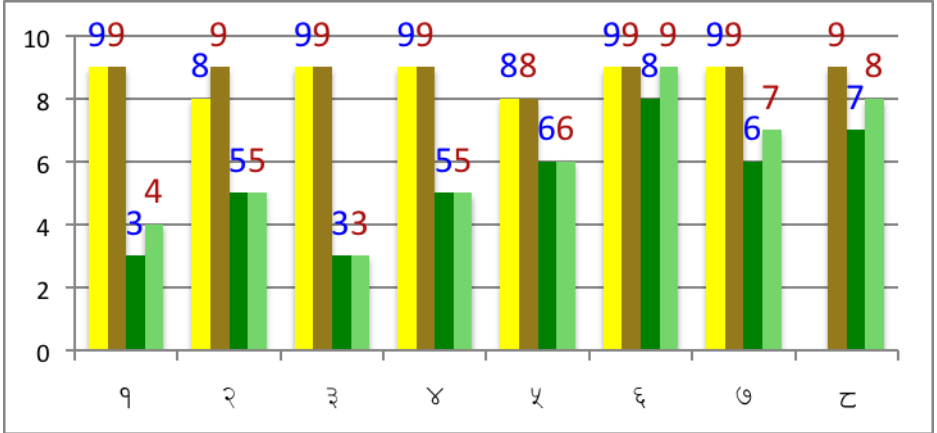
३.२.२ बटेश्वर

बटेश्वर गा.वि.स.मा सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकले प्रदान गरेको अंकमा निकै नै फरक रहेको देखिन्छ। तर पनी सुचक नं ६ मा हेर्ने हो भने लगभग समानको हाराहारीमा अंक प्रदान गरेको देख्न सकिन्छ।

टेबल नं ५: बटेश्वर गा.वि.स. का सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	आचार सहिता (निति नियम, अनुशासन, कार्यालय समयको पालना)	२	व्यक्तिगत घटना दर्ता
३	सिफारिस / नागरिकता, पासपोर्ट	४	प्रमाणिकरण (सरजमिन, मुचुल्का, नाता प्रमाणित, चार किल्ला)
५	विकास पूर्वाधार निर्माण	६	सा.सु. भत्ता वितरण
७	सूचना प्रवाह	८	भौतिक संपतिको संरक्षण

त्यसै गरि पुनरावृत्तिको अवस्था हेर्ने हो भने सुचक नं १, ६, ७ र ८ मा समुदायले प्रदान गरेको अंकमा वृद्धि भएको देखिन्छ भने सुचक नै २ मा सेवा प्रदायकले आफ्नो अंक बढाएको छ ।

चित्र नं २: बटेश्वर गा.वि.स, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

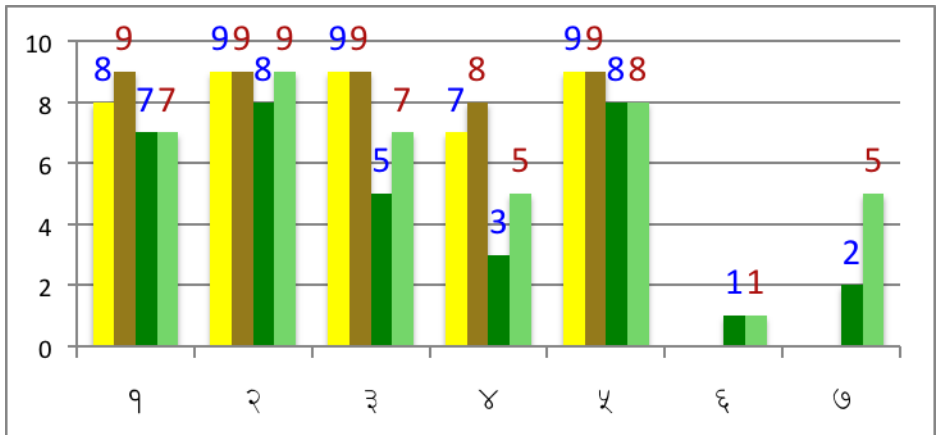
३.२.३ बगचौडा

टेबल नं ६: बगचौडा गा.वि.स. का सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	कार्यालय संचालन	२	सा.सु. भत्ता वितरण
३	प्रमाणिकरण सेवा	४	विकास निर्माण
५	सिफारिस र घटना दर्ता	६	खेलकुद
७	सुचना सेवा		

साभ्ना सुचकमा दिईएका अंकलाई हेर्ने हो भने बगचौडा गा.वि.स. मा सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकले प्रदान गरेका अंकमा सुचक नं १, ३ र ५ मा मात्र १ को अन्तर छ भने लगभग पुनरावृत्तिको अवस्था पनि उस्तै नै छ । पुनरावृत्तिमा भएको स्वमुल्यांकन तर्फ

सुचक नं १ र ४ मा वृद्धि भएको छ भने अन्य सुचकमा पहिलेकै निरन्तरता पाईएको छ । त्यसैगरी सेवा ग्राहिले प्रदान गरेको अंक तर्फ सुचक नं २, ३, ४ र ७ मा वृद्धि भएको पाईएको छ ।

चित्र नं ३: बगचौडा गा.वि.स, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

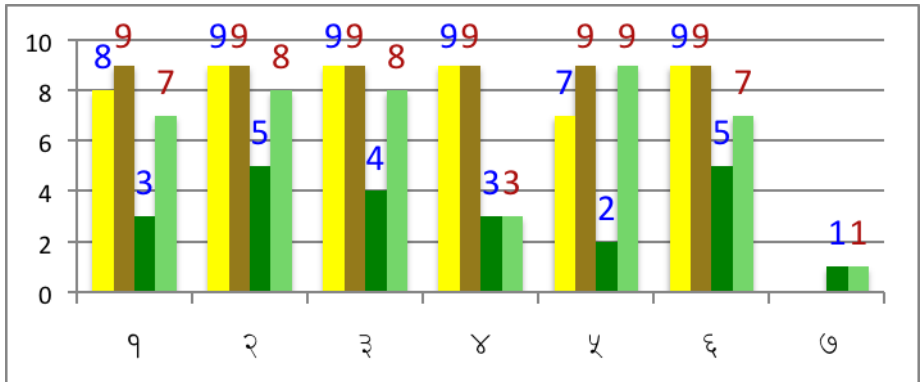
३.२.४ दुहवी

दुहवि गा.वि.स. मा सेवा ग्राहिले दिएका अंक सेवा प्रदायकको तुलनामा निकै नै कम छ । सेवा प्रदायकले निकै नै मेहनतले सेवा प्रदान गरिरहेको मुल्यांकन गरे पनि सेवा ग्राहिहरु प्राप्त भैरहेको सेवा प्रति संतुष्ट छैनन ।

टेबल नं ७ दुहवी गा.वि.स. का सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	नियमिति कार्यालय संचालन सेवा	२	सिफरिस सेवाहरु
३	प्रमाणीकरण सेवाहरु	४	विकासका पूर्वाधार निर्माण
५	सा.सु. भत्ता विवरण सेवा	६	जनचेतना तथा सूचना प्रवाह सेवा
७	क्षमता अभिवृद्धि		

पुनरावृत्ति तर्फ हेर्ने हो भने सेवा ग्राहिले गरेको हरेक सुचकको (सुचक नं ४ र ७ बाहेक) अंकमा निकै नै वृद्धि भएको छ। यसबाट के मान्न सकिन्छ, भने सामुदायिक अंक पत्रमा सेवा ग्राहिबाट प्रदान गरिएका अंकमा सेवा प्रदायकले आत्मसात गर्दै सेवाको गुणस्तर प्रवर्धन तर्फ क्रियाशिल थियो। त्यसैले गर्दा पुनरावृत्तिमा सम्मानजनक अंक पाउन सफल भएको छ, सेवा ग्राहिका तर्फबाट समेत।

चित्र नं ४: दुहवी गा.वि.स, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

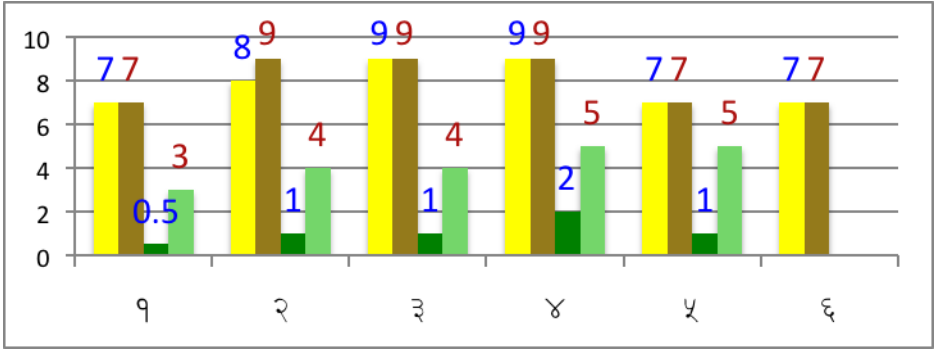
३.२.५ लोहाना

टेबल नं ८: लोहाना गा.वि.स. का सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	योजना तर्जुमा तथा विकास निर्माण संग सम्बन्धित	२	सिफरिस सेवाहरु
३	प्रमाणीकरण सेवाहरु	४	सा.सु भत्ता वितरण सेवा
५	दैनिक कार्यालय संचालन सेवा	६	लक्षित समूह कार्यक्रम

यस गा.वि.स. मा सेवा प्रवाहको अवस्थामा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि विच निकै ठुलो अन्तर देखिन्छ। सेवा ग्राहिले गरेको मुल्यांकनमा सेवा प्रदायक धेरै तल देखिन्छ। ०.५

देखी २ सम्ममा अंकहरु सेवा ग्राहिले प्रदान गरेको छन भने सेवा प्रदायकले प्रदान गरेका अंकहरु ७ देखी ९ का विचमा छन् ।

चित्र नं ५: लोहाना गा.वि.स, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

तरपनि सुधारका संकेतहरु देखिएको छ । सेवा ग्राहिले प्रदान गरेको अंकलाई सेवा प्रदायकले आत्मसात गरेको कुरा पुनरावृत्तिमा गरेको मुल्यांकनले देखिएको छ ।

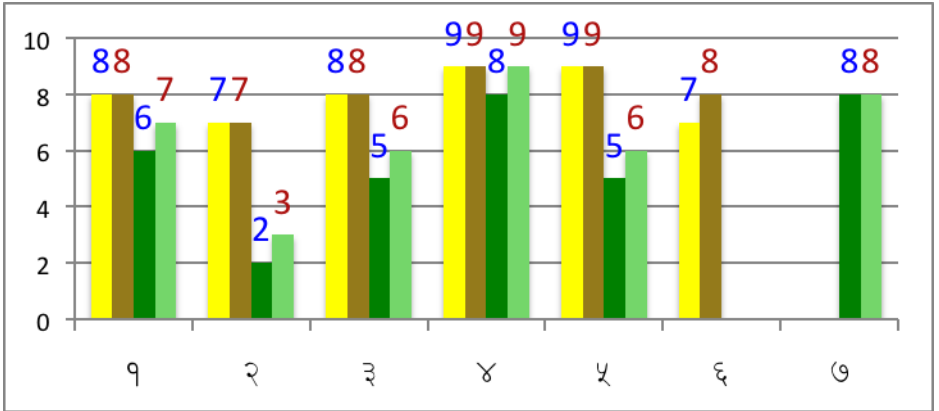
३.२.६ फुलगामा

यस गा.वि.स. मा सेवा ग्राहिले सेवा सुचकमा गरेको मुल्यांकन सम्मानजनक देखिन्छ । मात्र सुचक नं २ : विकास निर्माण तथा पूर्वाधार सँग संबन्धित सेवामा समुदायद्वारा गरिएको मुल्यांकन निकै कम छ ।

टेबल नं ९: फुलगामा गा.वि.स. का सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	नियमित कार्यालय संचालन तथा अभिलेख व्यवस्था	२	विकास निर्माण तथा पूर्वाधार
३	प्रमाणिकरण, व्यक्तिगत घटना दर्ता जन्म विवाह	४	सा.सु भत्ता वितरण सेवा
५	सरजमिन मुचुल्का चार किल्ला प्रमाणित	६	आचार संहिता
७	सुचना प्रवाह		

पुनरावृत्तिमा गरिएको मुल्यांकनलाई हेर्दा प्रष्ट के देखिन्छ भने सेवा प्रदायक सेवा प्रवाहको गुणस्तर कायम राख्नको लागि प्रयासरत छन् र समुदायद्वारा गरिएको मुल्यांकनमा हरेक सुचकमा अंक वृद्धि भएको छ । सुचक नं ४ सा.सु भत्ता वितरण सेवामा सेवा प्रदायकबाट पनि उच्चतम अंक प्रदान गरिएको छ ।

चित्र नं ६: फुलगामा गा.वि.स, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

३.३. सामुदायिक उच्च मा.वि.

सामुदायिक उच्च माध्यामिक विद्यालयहरूको शैक्षिक सेवा सुचकमा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिले प्रदान गरेका अंकहरूको अध्ययन (पुनरावृत्ति सहित) तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.३.१. जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय, गोदार

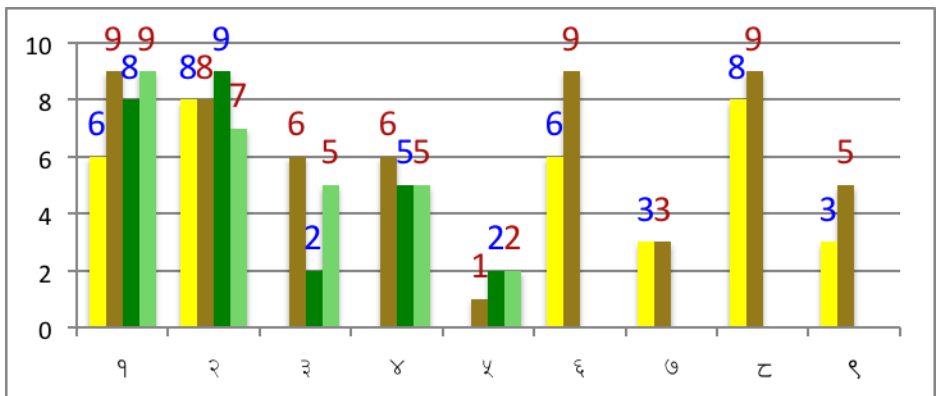
जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय, गोदारमा सेवा ग्राहिले साभ्ना सुचक नं १ र २ मा मुल्यांकन गरी प्रदान गरेको अंक सेवा प्रदायकको भन्दा बढि छ । प्रवाहित सेवामा समुदायको

अभ्यासमा सामुदायिक अंक पत्र, परिक्षणको एक सफल अध्याय

टेबल नं १०: जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय, गोदारका सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	विद्यालय संचालन समय	२	विद्यालय र समुदाय विचको संबन्ध
३	अतिरिक्त क्रियाकलाप	४	पुस्तकालय
५	कम्प्युटर	६	शिक्षक शिक्षक विचको व्यवहार
७	व्यवस्थापन समीति	८	विद्यार्थिको पोसाक
९	पाठ्य पुस्तकको पर्याप्तता		

मुल्यांकन सेवा प्रदायकको भन्दा बढि हुनुले सेवा प्रदायकहरु स्व. मुल्यांकनको क्रममा ईमानदार भएको पुष्टि गर्दछ । त्यसै गरि यस विद्यालयमा पुनरावृत्तिका क्रममा स्वमुल्यांकनमा सुचक नं २ र ८ मा समान अंक छन । यो समान अंक हुनुको पछाडि तयार गरीएको संयुक्त कार्ययोजनामा सुचक अनुसारका क्रियाकलापमा प्रगति हुन नसकेपछि सेवा प्रदायकका तर्फबाट सो कुरालाई आत्मसात गरेको देखिएको छ । समुदायद्वारा गरिएको मुल्यांकनमा पुनरावृत्तिका क्रममा सुचक नं २ मा केहि सेवा प्रवाहमा कमि आएको महशुस गर्न सकिन्छ ।

चित्र नं ७: जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय, गोदार, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

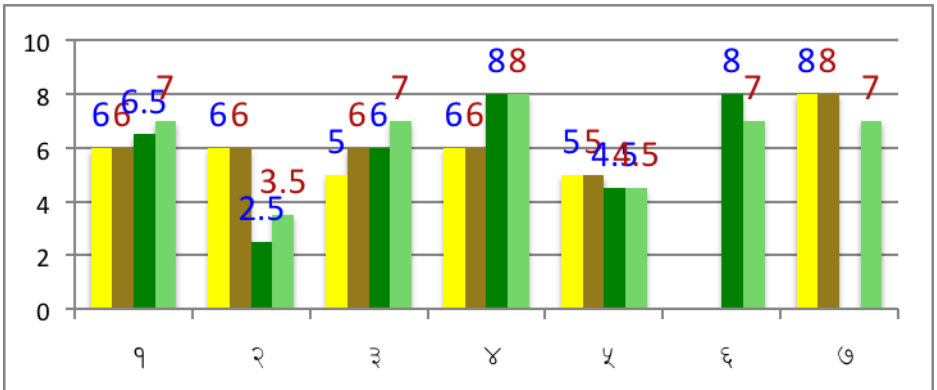
३.३.२ शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय, बटेश्वर

शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय, बटेश्वरमा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिबाट प्रदान गरिएको अंकमा लगभग समानता पाईन्छ। पुनरावृत्तिका क्रममा सुचक नं १, २ र ३ मा प्रदान गरिएको अंकमा वृद्धि भएको देखिन्छ।

टेबल नं ११: शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय, बटेश्वरका सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	शिक्षा / शिक्षण	२	आचार संहिता (स्कुल समय, अनुशासन, सरसफाई)
३	शैक्षिक सामग्रीहरु	४	खाने पानीको पर्याप्तता
५	शौचालय (भौतिक सुविधा)	६	शिक्षकको पोशाक
७	छात्रवृत्ति		

त्यसैगरी स्वमुल्यांकन तर्फका अंकहरुको अवस्था पनि उस्तै नै छन्। सुचक नं १ र ३ मा सेवा प्रदायकले प्रदान गरेको अंक सेवा ग्राहिको भन्दा कम छ। यसबाट सेवा प्रदायक मुल्यांकनको क्रममा उत्तरदायी भएको कुरालाई पुष्टि गर्दछ।

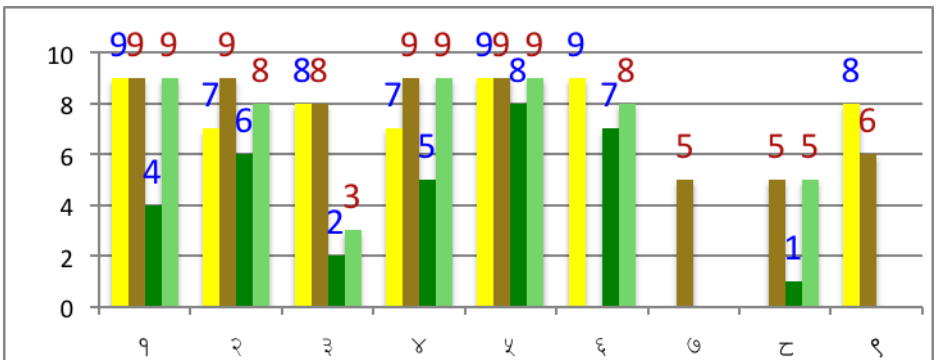
चित्र नं ८: शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय, बटेश्वर, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

३.३.३. श्री उच्च माध्यामिक विद्यालय, बगचौडा

टेबल नं १२: श्री उच्च माध्यामिक विद्यालय, बगचौडाका सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	शिक्षकको अनुशासन	२	व्यवस्थापन (कक्षा कोठा र शौचालय)
३	अभिभावक बैठक, शिक्षक अभिभावक संबन्ध	४	शिक्षक विधार्थि संबन्ध
५	शिक्षकको कार्य दक्षता, पाठयक्रम समाप्ती	६	विषय वस्तुको ज्ञान
७	व्यवस्थापन समिति गठन	८	अतिरिक्त क्रियाकलाप
९	शैक्षिक सामग्री		

यस विद्यालयको सामुदायिक अंक पत्रका पुनरावृत्तिको अंकहरु उल्लेखनीय छ । संयुक्त कार्ययोजनाको पालना गर्ने र गराउने क्रममा सेवा प्रदायक जवाफदेही देखिएको छ । सुचक नं १, ४ र ५ मा भएको सामुदायिक अंक पत्रमा देखिएको अंकको अन्तर पुनरावृत्तिमा हटेको छ र दुवै तर्फबाट उच्चतम अंक प्रदान गरिएको देख्न सकिन्छ । प्रत्येक सेवा सुचकमा पुनरावृत्तिमा अंकमा वृद्धि भएको देखिएको छ ।

चित्र नं ९: श्री उच्च माध्यामिक विद्यालय, बगचौडा, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

३.३.४. शंकर जनता उच्च माध्यामिक विद्यालय दुहवी

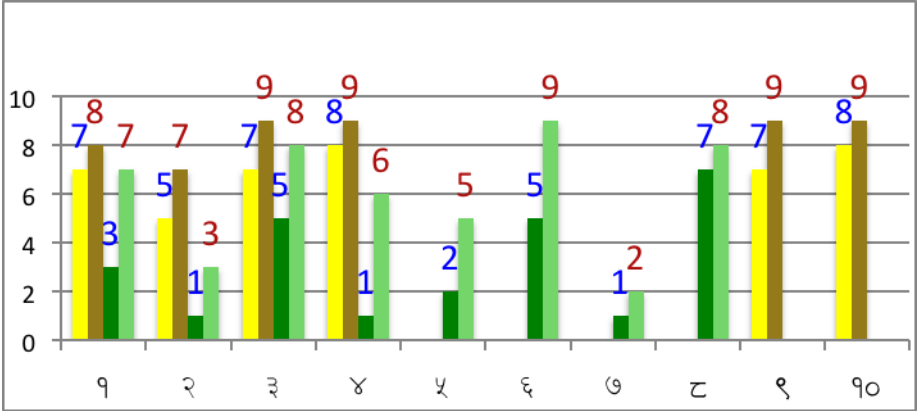
सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि दुवै तर्फको प्रत्येक सुचकमा सेवामा आएको गुणस्तर प्रवर्धन यस सेवा प्रदायकमा देख्न सकिन्छ । साभा तर्फका सुचकहरु १ देखी ४ सम्म प्रदान गरिएका अंकमा समान अनुपातमा पुनरावृत्तिमा वृद्धि भएको छ । यसले के स्पष्ट पार्दछ भने साँच्चै नै गुणस्तरिय सेवा प्रवाह अभ्यासमा देखिन थालेको छ ।

टेबल नं १३: शंकर जनता उच्च माध्यामिक विद्यालय दुहवीका सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	पठन पाठन शिक्षण सेवा	२	अतिरिक्त क्रियाकलाप
३	अनुशासनको पालना	४	जनचेतना अभियान
५	शिक्षण समाग्री प्रदान र प्रयोग	६	छात्रवृत्ति प्रदान
७	शैक्षिक भ्रमण अवलोकन	८	पुस्तकालय प्रयोगशाला
९	शिक्षक र समुदायको सम्बन्ध	१०	शिक्षकको कार्यदक्षता

फरक सुचक तर्फ सेवा ग्राहिले प्रदान गरेको अंक सुचक नं ५, ६, ७ र ८ मा समेत पुनरावृत्तिमा उल्लेख्य प्रगति देख्न सकिन्छ । त्यस्तै स्वमुल्यांकन तर्फका फरक सुचक नं ९ र १० मा पनि पुनरावृत्तिमा आएको परिवर्तन देख्न सकिन्छ ।

सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायक संयुक्त रुपमा सेवा प्रवर्धनका लागि प्रयत्नशिल रहेको यस विद्यालयमा गरिएको मुल्यांकनबाट प्रष्ट हुन्छ । सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट हरेक सेवा सुचकमा गुणस्तर वृद्धि तर्फ उन्मुख हुनु भनेको समग्रमा प्रवाह गरिने सेवाको गुणस्तर प्रवर्धन हुनु हो ।

चित्र नं १०: शंकर जनता उच्च माध्यामिक विद्यालय दुहवी, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

३.३.५ कान्तिर भा नमुना उच्च माध्यामिक विद्यालय लोहनाका

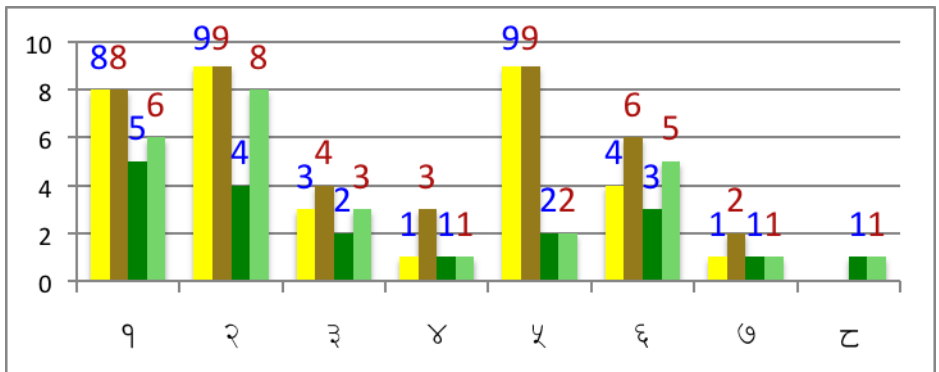
यस विद्यालयमा साभा सुचक तर्फ सुचक नं १, २ र ५ मा सेवा प्रवाहको अवस्थामा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि विच निकै ठुलो अन्तर देखिन्छ भने अन्यमा केहि मात्रामा स्वमुल्यांकको अंक बढि भएको पाईएको छ । यी तिनवटै सुचकमा सेवा प्रदायकहरु पुनरावृत्तिमा निरन्तरता दिएका छन भने सेवा ग्राहिहरु सुचक नं १ र २ मा सेवा प्रवाहको गुणस्तरमा वृद्धि भएको संकेत गरेका छन ।

टेबल नं १४: कान्तिर भा नमुना उच्च माध्यामिक विद्यालय लोहनाका सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	पठन पाठन सेवा	२	पाठ्य-पुस्तक सेवा/वितरण पाठ्य सामग्री
३	प्रयोगशाला सेवा	४	पुस्तकालय सेवा
५	छात्रवृत्ति सेवा	६	अतिरिक्त कृयाकलाप सँचालन सेवा
७	शैक्षीक भ्रमण सेवा	८	सिपमुलक/व्यावसायीक शिक्षा
९	भर्ना अभियान/ जनचेतना अभियान		

साभा सुचक नं ५ छात्रवृत्ति सेवा भने चालु शैक्षिक सत्र भित्र सुधार गर्नको लागि सामुदायिक अंक पत्र र यसको पुनरावृत्ति विचको अन्तराल अनुपयुक्त समय भएकोले दुवै तर्फबाट गरिएको पुनरावृत्तिमा खास प्रगति भएको छैन ।

अन्य सुचकमा साभा सुचक ४ र ७ तथा फरक सुचक नं ८ मा सेवा ग्राहिबाट गरिएको मुल्यांकन र पुनरावृत्तिको अंक समान छन् भने अन्य सुचकमा जवादेहिता प्रवर्धनतर्फ उन्मुख भएको सहजै देख्न सकिन्छ ।

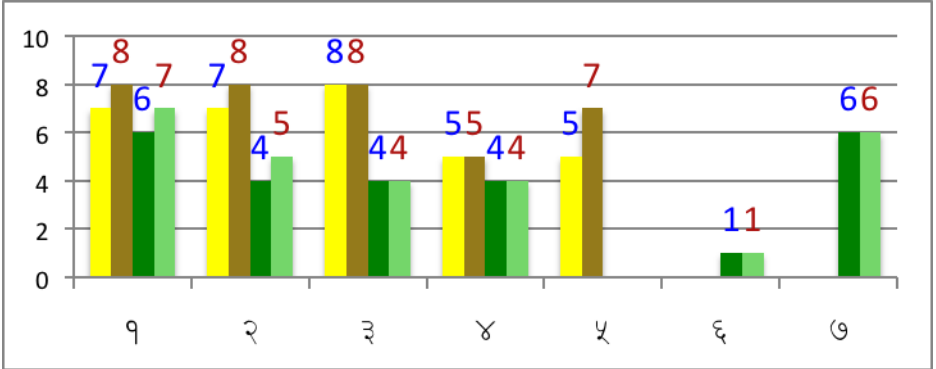

चित्र नं ११: कान्टिर भा नमुना उच्च माध्यामिक विद्यालय लोहना, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

३.३.६. गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय, बहिरी फुलगामा

टेबल नं १५: गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय, बहिरी फुलगामाका सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा कार्य संपादन मुल्यांकनको लागि छनौट गरिएका सेवा सुचकहरु

सि.न.	सेवा सुचकहरु	सि.न.	सेवा सुचकहरु
१	शिक्षण सेवा	२	आचार संहिता
३	पुस्तकालय प्रयोगशाला	४	खेलकुद
५	छात्रा वास	६	अभिभावक भेला बैठक
७	संचालन समिति बैठक भेला		

चित्र नं १२: गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय, बहिरी फुलगामा, सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि द्वारा गरिएको कार्य संपादन मुल्यांकनको तुलनात्मक अध्ययन, पुनरावृत्ति सहित

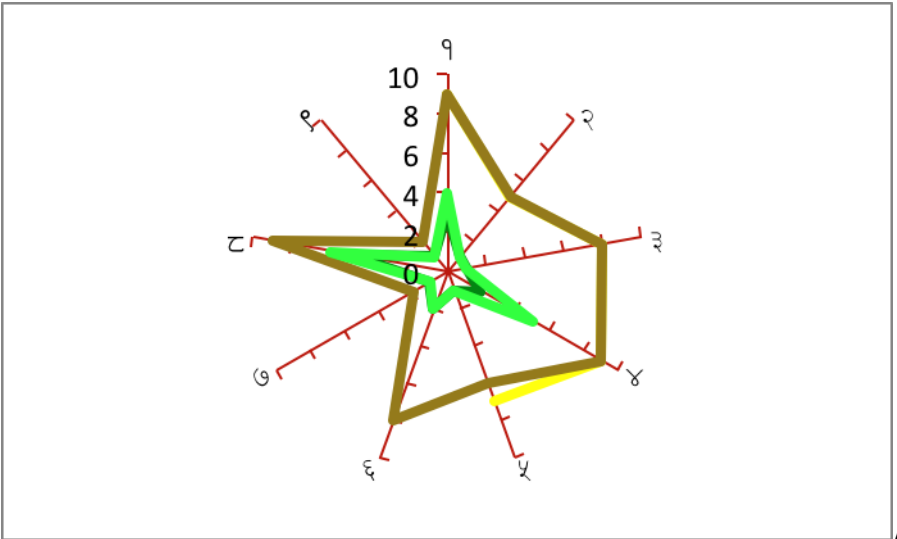
यस विद्यालयमा साभ्ना सुचक तर्फका सुचकहरु १ देखी ४ सम्ममा १ र २ मा पुनरावृत्तिमा समानान्तर प्रकृतिको वृद्धि देख्न सकिन्छ भने सुचक नं ३ र ४ मा दुवै तर्फबाट पहिलेकै मात्रामा अंक प्रदान गरिएको देखिन्छ । सेवाको मुल्यांकनका क्रममा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिहरु दुवैको मुल्यांकन एकै प्रकृतिको हुनुले अंक प्रदान गर्ने क्रममा भएको ईमान्दारीपन देखाँउछ । सेवाको गुणस्तर प्रबर्धनका लागि प्रतिवद्ध भएका र गुणस्तर वृद्धि नभैकन मुल्यांकनमा अंक वृद्धि नगर्न दुवै तर्फि सहमत छन् ।

भाग ४: सेवा प्रवाहमा आएका उपलब्धिहरू

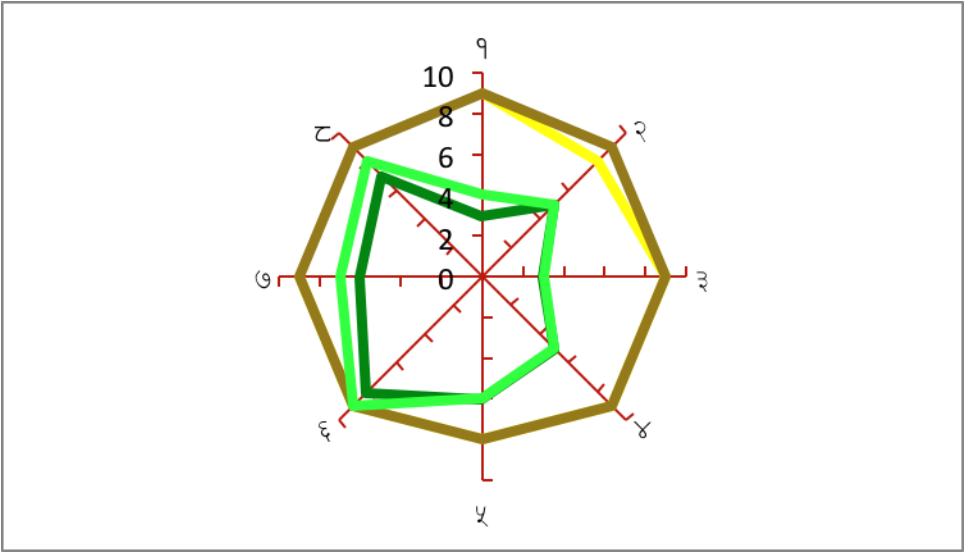
४.१. जवाफदेहीता

सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट नमुना परिक्षण गरिएका सेवा प्रदायकहरूमा सेवा प्रवाहको गुणस्तरमा प्रबर्धन भएको विवरण संयुक्त अनुगमन भ्रमण, संयुक्त अनुगमन बैठक र पुनरावृत्ति सामुदायिक कार्य संपादन मुल्यांकनमा सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकका तर्फबाट प्रदान गरिएका अंकहरू र सेवा प्रवाहको अवस्थाका आधारमा आंकलन गर्न सकिन्छ। सेवा सुचकमा सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायकले प्रदान गरेको मुल्यांकनमा सुचक अनुसार भएको सेवा प्रवाहको गुणस्तर अभिवृद्धिले समग्र सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता वृद्धि तर्फ उन्मुख भएको छ भन्न सकिन्छ।

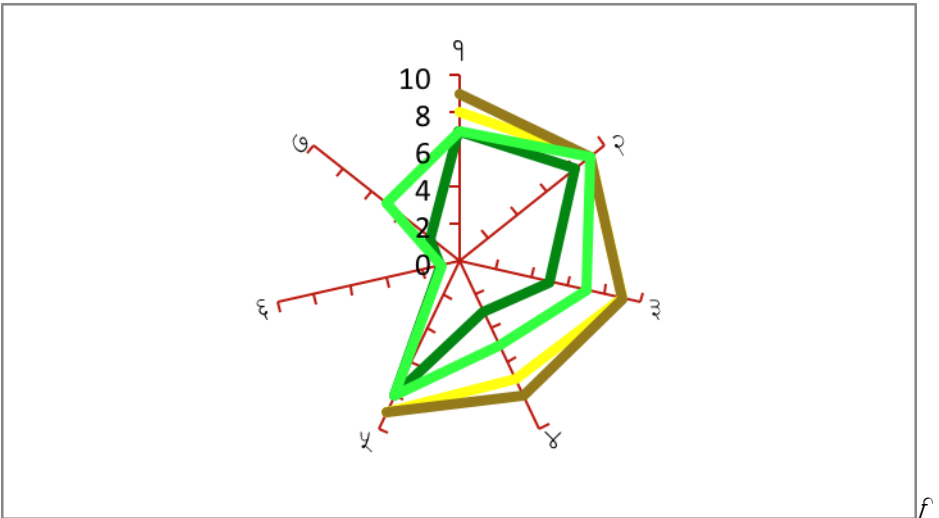
औजार अभ्यास भएका सेवा प्रदायकबाट प्रवाह भैरहको सेवामा सुचक अनुसार कम्तिमा ९० दिनको अन्तरालमा सेवा प्रवाहमा १० देखि ७० प्रतिशत सम्म वृद्धि भएको देख्न सकिन्छ। समग्र सेवा प्रवाहमा भएको गुणस्तर अभिवृद्धि तल दिईएका सेवा प्रदायक र सुचक अनुसार तयार पारिएको चित्रबाट हेर्न सकिन्छ।

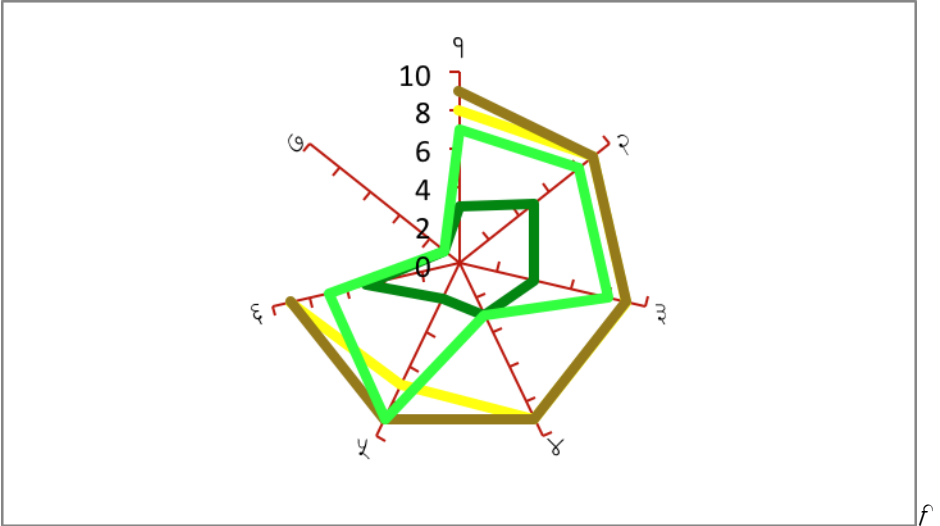
त्र नं १३: गोदार गा.वि.स. मा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रबर्धनको मापन

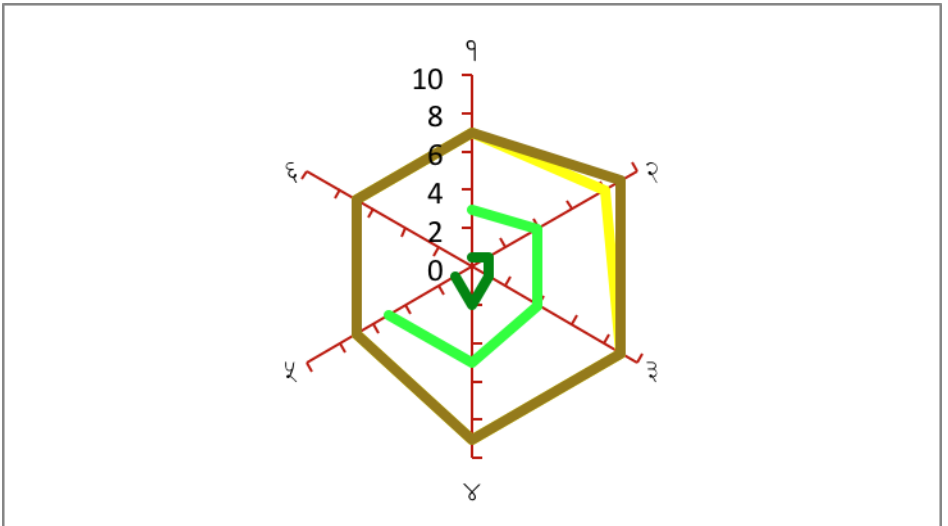
चित्र नं १४: बटेश्वर गा.वि.स. मा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रबर्धनको मापन

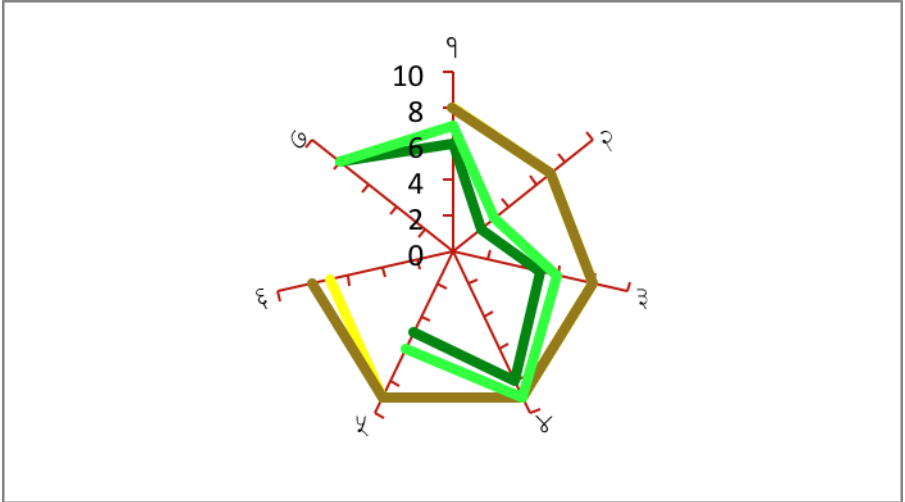
चित्र नं १५: बगचौडा गा.वि.स. मा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रबर्धनको मापन

चित्र नं १६: दुहवी गा.वि.स. मा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

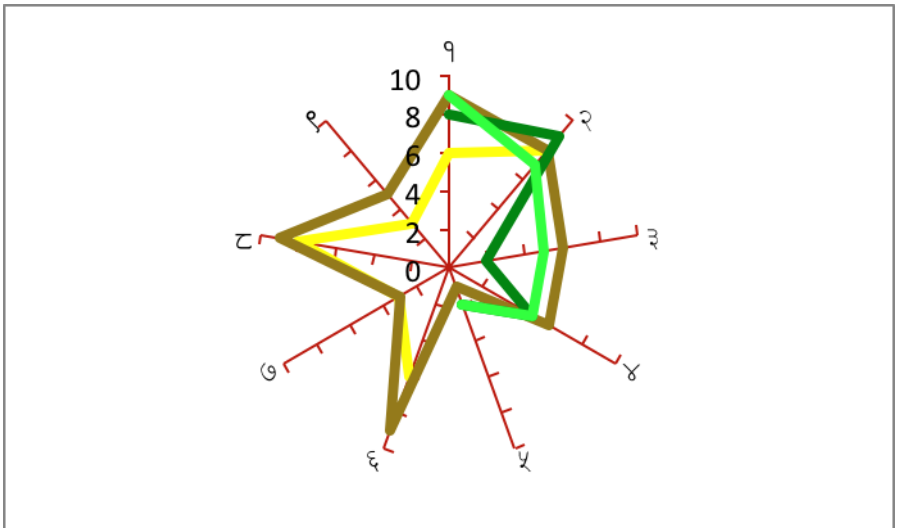

चित्र नं १७: लोहाना गा.वि.स. मा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

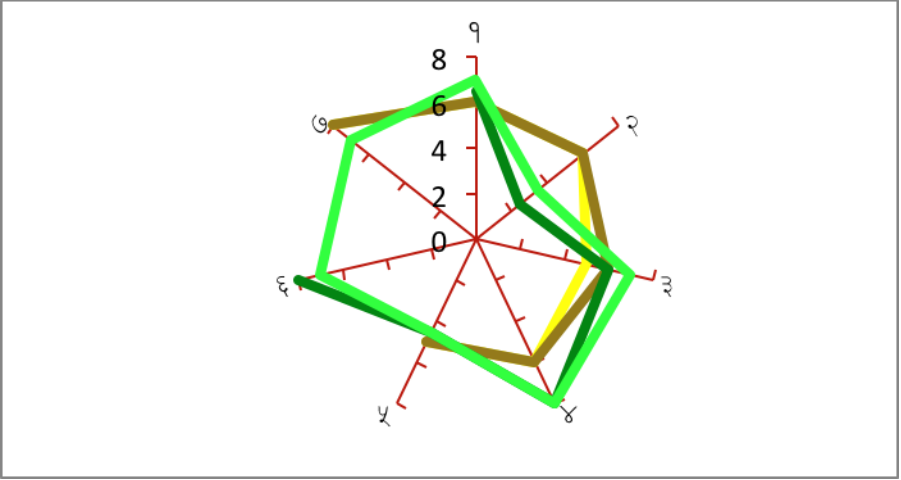
चि

त्र नं १८: फुलगामा गा.वि.स. मा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

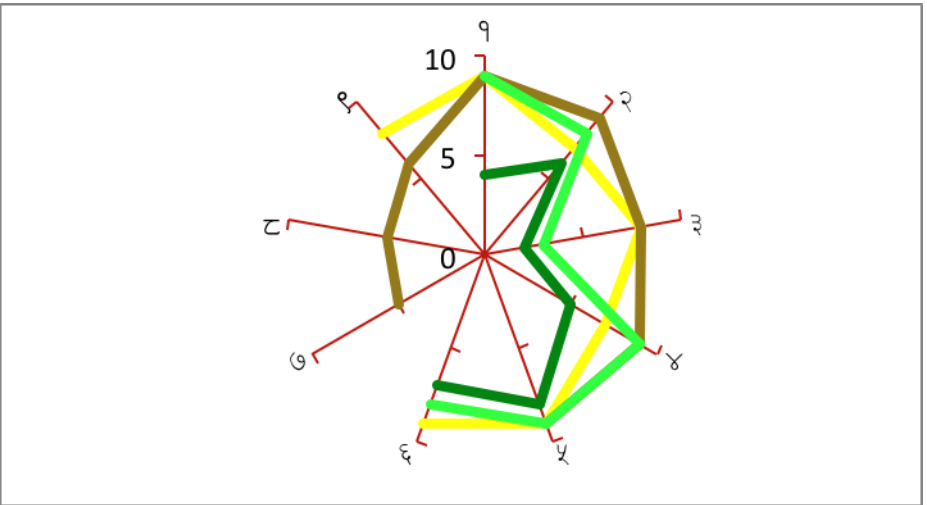

चि

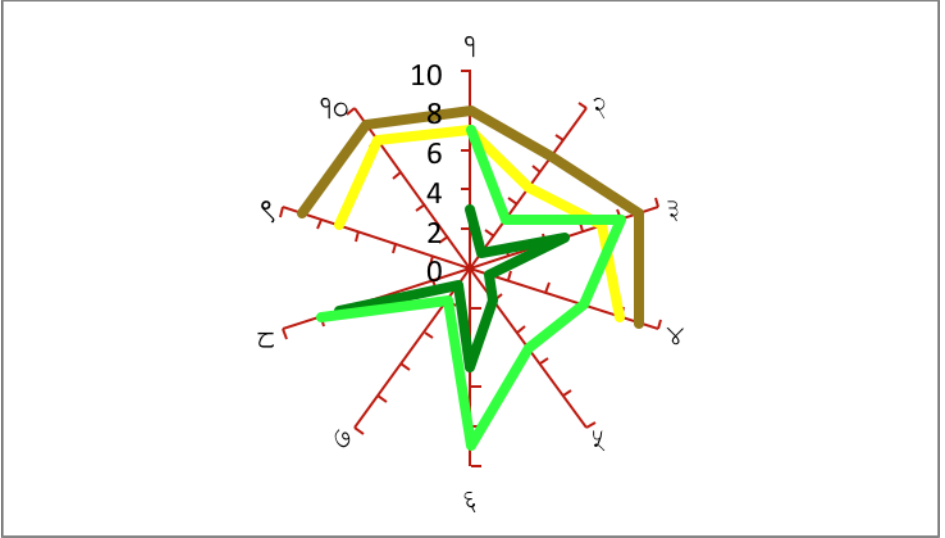
त्र नं १९: जनता जयशवाल उच्च माध्यमिक विद्यालय, गोदार मा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

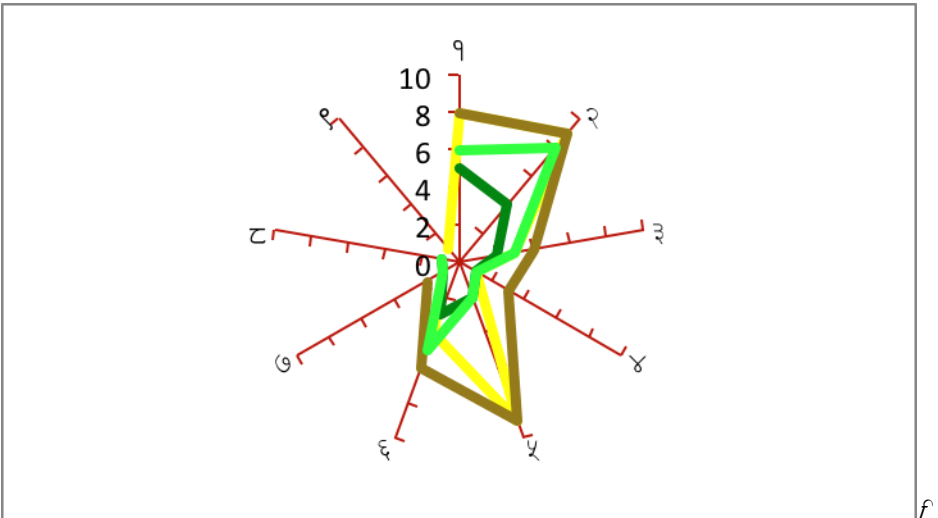
चित्र नं २०: शिवशक्ति उच्च माध्यामिक विद्यालय, बटेश्वरमा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

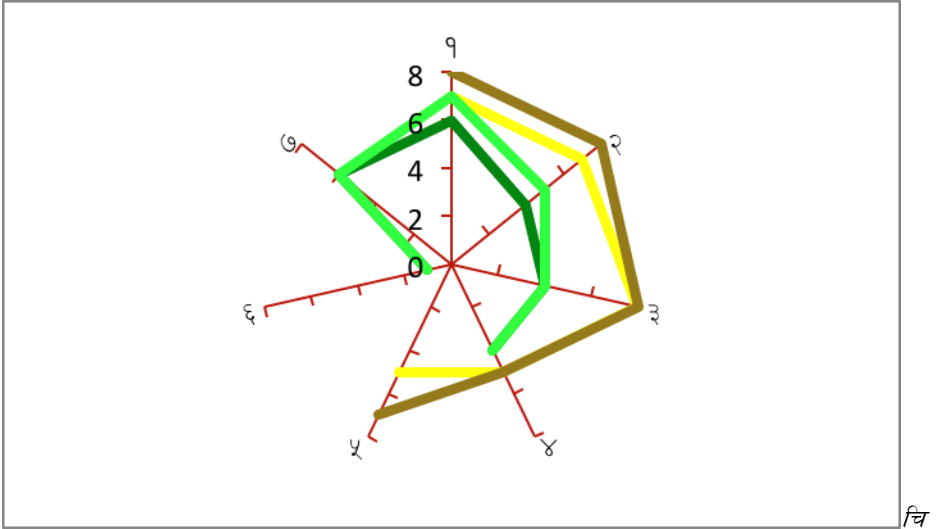
चित्र नं २१: श्री उच्च माध्यामिक विद्यालय, बगचौडामा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

चित्र नं २२: शंकर जनता उच्च माध्यामिक विद्यालय दुहवीमा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

चित्र नं २३: कान्तिर भ्ना नमुना उच्च माध्यामिक विद्यालय लोहनामा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

चित्र नं २४: गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय, बहिरी फुलगामामा गरिएको सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासबाट सेवा प्रवाहमा जवाफदेहिता प्रवर्धनको मापन

४.२. उत्तरदायित्व

सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासले क्रममा सेवा प्रदायकहरु र सेवा ग्राहिहरुलाई सेवा प्रवाह प्रति उत्तरदायि बनाउन प्रेरित गरेको पाईयो । खास गरी आमने सामने बैठकमा तयार पारिएको संयुक्त कार्य योजनामा भएका क्रियाकलापहरुको पालना गर्ने क्रममा सेवा प्रदायकहरु आफुले प्रतिबद्धता जनाएको क्रियाकलाप पालनाको लागि उत्तरदायि देखिएका थिए र पालना गर्न नसकेको अवस्थामा संयुक्त अनुगमन भ्रमण र पुनरावृत्तिका क्रममा जवाफ दिएका थिए । संयुक्त अनुगमन बैठकमा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिहरु नयाँ कार्ययोजना मार्फत पुनः आमने सामने बैठकमा सेवा सुचक अनुसार तय गरिएको क्रियाकलाप संपन्न गर्न प्रतिबद्ध देखिन्थे । समयको व्यस्तता, दोस्रो संविधान सभाको निर्वाचनले व्यस्त बनाएका सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिहरु कार्ययोजना प्रति उत्तरदायी देखिएका थिए ।

४.३. पारदर्शिता

स्रोत आंकलनका क्रममा सेवा प्रदायकहरु पारदर्शि रुपमा प्रस्तुत भएका थिए । पारदर्शिताको सवाल महत्वपूर्ण भएको यस जिल्लामा औजार परिक्षण गरिएका सेवा

प्रदायकका सहभागिहरु आफैमा कुन शिर्षकमा कति वजेट स्विकृत भएको थियो र कति बजेट विनियोजित भएको थियो भन्ने विषयमा एक आपसमा अस्पष्ट थिए । गा.वि.स. परिषद समयमा नहुने, तरपनि राजनैतिक पार्टीका मानिसहरुलाई मात्र सबै कुरा जानकारी हुने र अन्यलाई खास गरि वनेट सँग संबन्धित कुनै पनि कुरा जानकारी नहुने रहेछ ।

सेवा ग्राहिका सामनेमा बसेका सेवा प्रदायकहरु स्रोत साधन के कति छन भन्ने विषयमा खुलेर कुरा गरेका थिए । स्रोत आंकलनमा भएको स्रोत साधनलाई मानविय, भौतिक र आर्थिक शिर्षक अन्तर्गत राखेर आंकलन गरिएको थियो भने हरेक शिर्षकमा वजेट शिर्षक कति हो ? वास्तविक प्राप्त विवरण के छ ? त्यसको प्रमाण के हो ? भन्ने विषयमा अभिलेख भिडाउने देखि लिएर भौतिक अवलोकन सम्म गरीने भएकाले यथार्त विवरण सार्वजनिक भएको थियो । यसैगरी स्रोत साधनको सहि सदुपयोग कसरी गर्ने भन्ने विषयमा समेत छलफल भएको थियो ।

कतिपय सेवा प्रदायकमा लुकेर रहेको स्रोतहरुको पहिचान भएको थियो भने कतिपय सेवा प्रदायकमा उपयोगमा आउन नसकेको स्रोतहरु पनि कसरी उपयोगमा ल्याई सेवा प्रवाह प्रवर्धनमा वृद्धि गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा पनि छलफल गर्नका लागि स्रोत साधन आंकलन बैठक उपयोगी सिद्ध भएको थियो । शिर्षक अनुसार आउने वजेटको विषयमा पनि सेवा ग्राहि जानकार भएका थिए ।

४.४. सहभागिता

सामुदायिक अंक पत्रको अभ्यास नयाँ थियो । सहभागिहरु औजार र औजार अभ्यास प्रक्रिया प्रति पुर्ण रुपमा अनभिज्ञ थिए । सेवा प्रदायक स्तरमा गरिएको सुचना प्रवाह तथा जागरुकता बैठकमा औजारको बारेमा प्रस्तुती गर्दा सहभागिहरुलाई बुझ्न कठिन भएको कुरा सहभागिहरुबाट राखिएका जिज्ञासाबाट सहजै अनुमान गर्न सकिन्थ्यो । यसबाट अंक पत्र अभ्यासका चरणहरुमा पुर्ण र सक्रिय सहभागिता हुन्छ भन्ने विषयमा कता कता शंका उत्पन्न गराएको थियो । तरपनि संपुर्ण सेवा प्रदायकहरु र सेवा ग्राहिहरुको सामुदायिक अंक पत्र प्रक्रियामा सक्रिय सहभागिता रह्यो । कतिपय अवस्थामा सेवा ग्राहिका तर्फबाट आफै पनि फोन र भेट मार्फत अव अगाडि के हुन्छ भन्ने जस्ता प्रश्नहरु सोध्ने गरिन्थ्यो । यसबाट सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर

प्रवर्धनको सवालमा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिलाई सहभागिता जनाउन र सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्न सामुदायिक अंक पत्र औजारको अभ्यास सफल भएको थियो ।

औजार अभ्यासका क्रममा भएको समग्र सहभागितालाई तलको चित्रमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

चित्र नं २५: औजार अभ्यासका क्रममा भएको समग्र सहभागिताको अवस्था

४.५. कर्तव्य पालनाप्रति ईमान्दारिता

सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिहरू सार्वजनिक सेवा प्रवाहको मुल्यांकन र आफ्नो जिम्मेवारी पालना प्रति ईमान्दार छन भन्ने तथ्य यस सामुदायिक पत्र अभ्यासबाट प्रष्ट हुन आएको छ । अर्थात सेवा प्रवाहप्रति ईमान्दार रहनका लागि सामुदायिक अंक पत्रले अभिप्रेरित गरेको छ । यस्ता ईमान्दारिताका केहि उदाहरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

१. गिरिजा उच्च माध्यामिक विद्यालय, बहिरी फुलगामामा सेवाको मुल्यांकनका क्रममा सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहिहरू दुवैको मुल्यांकन एकै प्रकृतिको हुनुले अंक प्रदान गर्ने क्रममा भएको ईमान्दारीपन र यथार्तपना देखाँउछ (चित्र नं १२) ।

२. जनता जयशवाल उच्च माध्यामिक विद्यालय, गोदारमा सेवा ग्राहिले साभा सुचक नं १ र २ मा प्रदान गरेको अंक सेवा प्रदायकको भन्दा बढि छ । प्रवाहित सेवामा समुदायको मुल्यांकन सेवा प्रदायकको भन्दा बढि हुनुले सेवा प्रदायकहरू सेवाको मुल्यांकनको क्रममा ईमान्दार भएको पुष्टि गर्दछ (चित्र नं ७) ।

३. शंकर जनता उच्च माध्यायिक विद्यालय दुहवीका साभा तर्फका सुचकहरु १ देखी ४ सम्म प्रदान गरिएका अंकमा समान अनुपातमा पुनरावृत्तिमा वृद्धि भएको छ । यसले के स्पष्ट पार्दछ भने साँच्चै नै गुणस्तरिय सेवा प्रवाह अभ्यासमा देखिन थालेको छ, र कर्तव्य पालनाप्रतिको ईमान्दारितामा वृद्धि भएको छ (चित्र नं १०) ।

४. फुलगामा गा.वि.स. मा साभा सुचकतर्फ समुदायद्वारा गरिएको मुल्यांकनमा हरेक सुचकमा अंक वृद्धि भएको छ (चित्र नं ६) ।

५. दुहवी गा.वि.स. मा सेवा सुचक अनुसार २० देखी ७० प्रतिशत सम्म सेवाको गुणस्तरमा वृद्धि भएको छ (चित्र नं ४) ।

६. गोदार गा.वि.स. मा साभा सुचकमा परेको सुचक नं ५, स्रोत साधनको परिचालनमा सेवा प्रदायकले पुनरावृत्तिमा स्वमुल्यांकन गर्दा अंक घटाएको छ (चित्र नं १) ।

भाग ५: सुभावहरु

सामुदायिक अंक पत्रको नमुना परिक्षण अभ्यासले देखाएको अवस्थालाई सम्बोधन गर्दै आगामी दिनमा यसको प्रवर्धन गर्नका लागि तल उल्लेखितसुभावहरु प्रस्तुत गरिएको छ । यी सुभावहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनले स्थानिय स्तरमा सेवा प्रवाहको गुणस्तर वृद्धि गर्दै जवाफदेहिता प्रवर्धन गर्दछ, जसले सार्वजानिक सेवा प्रदानमा प्रभावकारीता ल्याउँछ । साथै यसले सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहि विच सकारात्मक सम्बन्धको विकास गर्दै सेवा प्रवाहसँग संबन्धित सबैलाई सक्रिय सहभागिताका लागि अभिप्रेरित गर्दछ ।

यो कार्य सिकाई परियोजना भएकाले कार्य गर्दै गर्दा गर्ने क्रममा नयाँ अनुभव र सिकाई हुनु स्वभाविकै हो । सामुदायिक अंक पत्र र यसको प्रकृया कार्यान्वयनका क्रममा भएका सिकाईका आधारमा सामुदायिक अंक पत्र विधि र यसबाट प्राप्त हुने नतिजालाई अझ प्रभावकारी बनाउन केही सुभावहरु यस प्रकार राखिएको छ ।

एक समयमा एक सेवा प्रदायक, एक समुदाय:

सरकारी सेवा प्रदायकहरुमध्येको सबैभन्दा शुरुको तह अर्थात स्थानीय निकायको गाविस कार्यालय र सामुदायिक विद्यालयस्तरबाट प्रवाह हुने सेवाहरुमा सामुदायिक अंक पत्र औजार अभ्यास गर्दा एउटै गाविसको गाविस कार्यालय र सोही गाविसमा रहेको विद्यालयबाट प्रवाह हुने सेवामा समुदाय तर्फबाट सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासको विधिमा सहभागिता जनाउँदा सेवा प्रदायक फरक फरक भए पनि कतिपय सेवा ग्राहिहरु दुवै तर्फबाट प्रवाह हुने सेवा सँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने भएकाले निजहरुबाट हुने दुई किसिमका सेवा प्रदायकको सेवा प्रवाहको मूल्यांकनमा धेर थोर एकै किसिमको प्रभाव पर्ने सम्भावना बलियो हुने रहेछ ।

एउटै गा.वि.स. अन्तर्गत रहेका सेवा प्रदायकहरुमा यस औजारको अभ्यास गर्दा कम्तिमा २ देखि ३ महिनाको फरकमा गरिएको अवस्थामा अझ बढि प्रभावकारी हुने देखिन्छ । सो अवस्थामा दुवै सेवा प्रदायक सँग संबन्धित सेवा ग्राहिले फरक सेवा प्रदायकको मूल्यांकन गर्दा एक सेवा प्रदायकका लागि गरिएको मूल्यांकनको प्रभाव अर्को सेवा प्रदायकमा नपर्ने हुन्छ ।

सामुदायिक अंक पत्र र यसको पुनरावृत्ति बीच प्रवाह हुने सेवा प्रवाहको कार्य दिनको पर्याप्तता

सामुदायिक अंक पत्र विधि मार्फत सेवा प्रवाह गरिने निकायहरूको मूल्यांकन गर्दा सेवा ग्राहिले सेवा प्रदायक निकायले प्रवाह गरेको सेवामा दिने सामुदायिक अंक पत्र कार्य संपादन अंक पत्र तालिका र त्यसमा देखिएका कमि कमजोरीलाई सुधार गर्न सेवा ग्राहि र सेवा प्रदायक आमने सामने बैठकमार्फत संयुक्त कार्य योजना बनाई सो कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको अवस्थाका लागि संयुक्त अनुगमन मार्फत अनुगमन समेत गरी पहिलेको अवस्थामा कति सुधार भयो भनेर जाँचका लागि गरिने पुनरावृत्ति सामुदायिक अंक पत्रवीच छुट्ट्याइएको अवधि/ समय सीमामा पर्याप्त कार्य दिन छुन् या छैनन् भनेर समेत निश्चित गर्नु पर्ने आवश्यकता महशुस गरियो । यस परियोजनामा पुनरावृत्तिका लागि छुट्ट्याइएको समय सीमा शुरुमा पर्याप्त देखिए पनि हाम्रो जस्तो लगातार दशैं, तिहार छठ जस्ता चाड पर्व र अन्य विदा तथा कहिले काहिँ पूर्व जानकारी विनाको बन्द हडतालमा धेरै दिनसम्म सेवा प्रवाह गर्ने निकाय बन्द भई निजले प्रवाह गर्ने सेवा प्रवाह को कार्य दिन घट्न जाँदा पुनरावृत्ति सामुदायिक अंक पत्रमार्फत सो सेवा प्रदायकको मूल्यांकन हुने अवस्था आएमा सो सेवा प्रदायक माथि पक्कै पनि न्याय गरेको नठहरिने र कार्ययोजना पालनामा समेत असर पर्ने हुनाले सामुदायिक अंक पत्र र यसको पुनरावृत्ति बीच कार्य दिनको पर्याप्ततालाई समेत ध्यानमा राखि अभ्यास गर्नु पर्ने रहेछ ।

सूचना संकलनमा पर्याप्त समय, समन्वय र धैर्यताको आवश्यकता

सामुदायिक अंक पत्र विधि मार्फत सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको समुदायद्वारा मूल्यांकन गर्दा त्यस्ता सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको सूचना र त्यस्ता संस्थाको श्रोत साधन अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन आउँने रहेछ । सामुदायिक अंक पत्र प्रक्रियाको सेवा प्रदायकको मानविय, आर्थिक र भौतिक स्रोत साधनको आंकलन कार्यमा आएका विवरणहरूलाई रुजु गर्न ती संस्थाहरूले प्रदान गर्ने अभिलेख र अन्य सूचनाहरूको ठूलो महत्व हुने हुन्छ । तर हाम्रो जस्तो परिवेशमा अझ विशेष गरी स्थानीय स्तरमा गाविस स्तरबाट सेवा प्रवाह गर्ने स्थानीय स्तरका सार्वजनीक सेवा प्रदायक निकायहरूमा धेरै जसो त्यस्ता सूचनाहरूको चुस्त र दुरुस्त अभिलेख भेट्न समेत असजिलो हुने रहेछ र भए पनि ती सजिलै र चाहिएको समयमा उपलब्ध हुने अवस्थामा नहुने रहेछन् । फेरि

त्यस्ता सूचनाहरूको अभवमा समग्र सामुदायिक अंक पत्र प्रकृत्यालाई नै प्रभावित बनाउने भएकाले सामाजिक जवाफदेहिता अभ्यासकर्ताहरूले सूचना संकलनका लागि सेवा प्रदायकहरूलाई अग्रिम जानकारी गराउँदै पर्याप्त समय खर्चिनु पर्ने रहेछ र सूचना संकलनमा हतार नगरी सेवा प्रदायकहरूसँग बारम्बार सम्पर्क र समन्वयमा रहने धैर्यता समेत राख्नु पर्ने हुँदो रहेछ । यसो गरेमा सामुदायिक अंक पत्र अभ्यास अझ प्रभावकारी हुन सक्ने देखिन्छ ।

सामुदायिक अंक पत्र को संस्थागत स्थायित्व हनुपर्ने

सामुदायिक अंक पत्र अभ्यास र यसको पुनरावृत्ति प्रकृत्यालाई सेवा प्रदायक स्तरमा नियमित रूपमा वार्षिक कार्यतालिकामा राख्नु पर्ने खाँचो महशुस गरियो । औजार अभ्यास गरिएका प्रत्येक सेवा प्रदायकमा यसको स्थायित्वलाई जोड दिँदै सेवा प्रदायक स्वयंकै पहलमा निरन्तरता दिन सकिन्छ, भन्ने विषयलाई धेरै नै महत्व दिईएको थियो । पुनरावृत्तिमा देखिएको उपलब्धि लाई निरन्तरता दिन र उपलब्धिलाई संस्थागत गर्नको लागि पनि सामुदायिक अंक पत्र अभ्यासको निरन्तरता अपरिहार्य महशुस गरिएको छ । यो एउटा चक्रको रूपमा चलाउनुपर्ने रहेछ । संयुक्त कार्य योजना निर्माण, त्यसको अनुगमन, सेवा सुचकमा भएको सकारात्मक गुणस्तर अभिवृद्धि, पुनरावृत्ति, पुनः संयुक्त कार्य योजना निर्माण, त्यसको अनुगमन यो निरन्तर चलनु पर्ने र यसको लागि नेपाल सरकार, गैर सरकारी संघ संगठनहरू लगायत हरेक सेवा प्रदायकले गम्भिर भएर सोच्नु पर्ने देखिन्छ ।